

זיו ויקרא ז יצו

זיקרתיב מפניו אחרי מפלגתו
תרומה ליהוה לפניך הוצק אתדם
השלימים לו יהיה: שי וקשר זבח
הזרת שלמיו גיוס קרבו יאכל לאי
גירת מפניו ער-בקר: שי ואסגדר | או
גדלה זבח קרבו גיוס הקרבו את-

לקח בידו

רשי

אונקלוס

נקמה הזרת קרשיו: י וקרב
מה הר מקר קורבן אפרשותא
גרום י קרבנא דזוק יה רם
נקמה קורשוא רלה יהי: שי וקמר
נקמה הזרת קורשואו גיוס
קרבה והאכל קא יצגע מה
ער צפוא: שי ואם קרא או
קרבה נקמה קרבה גיוסא יו

(סג) - תמחה שיטת: (רד) אחד מכל קרבן, להם אחד
מכל זון ומקו: ועול מרומה לכהן הסובר
עבודתה: והשאר נאכל לצעלים (סח) - תמחה שיטת
וצברה לצעלים, חוץ ממה יתוק שבה תמחה (סח) כמו
שמפוש למטה מנופה חת ויתק לצעלים, והחזרה
קרויה שלמים: תמחה שיטת: (סג) וצפוא זבח הזרת
שלמים. י כאל רצוים רבתי: לרבות טפוח
ואם ואל חזר ומגוה יד שבו נאכלו לזיס וללה
(סח) - יצמח לזיס: ביום קרבו יאכל, וכוון צברת
זמן לחמה (סח) לא יצוה מוכו עד בקר. אכל
וכול הוא כל הללה: אס כן להח אחרו עד אלות,
כד להרחיק הלאס תן הצברת: יד - יד צריס:
(סג) ואם נדר או זרבה, שלא הביאה על הדלה
אל סג, לויה שגורה להם, ונאכלת לזי ימים, כמו

(ב) ולא מכל קרבן סחה, אכל זון נעמו בקרה
קרבן: (בד) לאו למימרה שדונה לאומו כון מיה, אהלא
מלן נל רת סג נשוא, אלא יאל או אכר הוא לו כשצל
שערב עבודתה, ולזע ביה ליכש הסמיה כפסוקי אומר
מרומה לה, ואשאי אמר לכהן, כלומר זכר בו ממה י לפי
שערב עבודתה: (בד) דכמה חוריק, אס דס
השלמים: (בד) פירשי: מרובה ליה למכנז ומרומ
זומו אהל, ליה מרביק מרומ, ומה" טעמא ואשם
ומרומה שלמי מרביק איל מיר השטון להם כמו החזרה,
ס"כ נעל צמחה שלמי, וגם מגנה יד שלמי הוא, ורע
דמתי לא כהנז מגנה יד, אלא שלמי האסי ממח
סמה, ולקין כפוק ואס נרז או דרבה מרבי מתי"ר, מגינה"
השלה ממחט סמה שמונתה לזי, ימים וללה אחר, ס"כ
סמחה יד צדתי מתי"ר ליה אמרו המפריס שמה שלמי
מלן "שלמי" האלא ממחט סמה און מוגנה אלא מומר
המזור מרביק מוגנה הבלה טס הפסח כדי שיהי הפסח מאלו לצוה, וקרבן ו חלול לזי ימים וללה אחר, מכל דעם כתי
אורי קן, אלא י בגימטיו צמגי קמירי, והס י פהרות כמו דעלני קן חומה והמחיס פירט רשי" בכן מימח שמנהגה מכל לזיס וללה, ופי' ראה
כפסוקי (ס"ג) לא יקן תן הצברת אחר מוכה מגנה מרומה פירט רשי" בכן מימח שמנהגה מכל לזיס וללה, ופי' ראה
לזי ימים וללה במחמס (רא"ש), ויס להביח קאמ, שמיחיק ית, דרעה ריבה לנו שמויות, הרבי"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
למחט ליה מחב נמי מגנה יד, אס זכר או חלול לזיס וללה שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
שהבלה במחמס (בר"א): (בד) מוכה קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
(הלמה) זיוס קרבו (בר"א): (בד) מוכה קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
ושמל כשפלו (בר"א): (בד) פי מה שאמר המוכה זיוס קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
לאלו גם כללה והקפדה היא אלא ימים ממו עד בקר: (כז) פירשי" והקרוס נאכלה קודם זמנס כדי אלא ימה אלא
לאמר שמור האמר וימתיי דמי וכן בקריאה שנת לזר סמ האלה אלא ימתי יד זי עוד שותה ונחור כך יעלה עמוד המור
ועבר לו היתן שחיל, ל פי בהס שער עמה ג"כ נער ורעה היינו שמיחיקי ית מה שאמר במחמס וימתי מרומ
היא רק ללמה שלמי וכוון למחט קן אכל און שחזי דכתי, אלא אלא היא נרז ורעה כשלמות אהלא היא הכרת מוכה
דכתי, כלומר נרז ורעה המוח מוכה ומלן חלוק המדובר אחר נרז כלי אום מוח והרואה:

הפסח כגון ששאר לו מנוח ממה שהפריס לפסוקי וקח ממו שלמי הרז או דזי כסמה שאכל לזיס וללה, אכל לקין
המזור מרביק מוגנה הבלה טס הפסח כדי שיהי הפסח מאלו לצוה, וקרבן ו חלול לזי ימים וללה אחר, מכל דעם כתי
אורי קן, אלא י בגימטיו צמגי קמירי, והס י פהרות כמו דעלני קן חומה והמחיס פירט רשי" בכן מימח שמנהגה מכל לזיס וללה, ופי' ראה
כפסוקי (ס"ג) לא יקן תן הצברת אחר מוכה מגנה מרומה פירט רשי" בכן מימח שמנהגה מכל לזיס וללה, ופי' ראה
לזי ימים וללה במחמס (רא"ש), ויס להביח קאמ, שמיחיק ית, דרעה ריבה לנו שמויות, הרבי"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
למחט ליה מחב נמי מגנה יד, אס זכר או חלול לזיס וללה שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
שהבלה במחמס (בר"א): (בד) מוכה קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
(הלמה) זיוס קרבו (בר"א): (בד) מוכה קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
ושמל כשפלו (בר"א): (בד) פי מה שאמר המוכה זיוס קרבו מיימר שמיחיק ית, חומה, ממל"ר כפי ראה מפרשיקו המוח ופי' שישול
לאלו גם כללה והקפדה היא אלא ימים ממו עד בקר: (כז) פירשי" והקרוס נאכלה קודם זמנס כדי אלא ימה אלא
לאמר שמור האמר וימתיי דמי וכן בקריאה שנת לזר סמ האלה אלא ימתי יד זי עוד שותה ונחור כך יעלה עמוד המור
ועבר לו היתן שחיל, ל פי בהס שער עמה ג"כ נער ורעה היינו שמיחיקי ית מה שאמר במחמס וימתי מרומ
היא רק ללמה שלמי וכוון למחט קן אכל און שחזי דכתי, אלא אלא היא נרז ורעה כשלמות אהלא היא הכרת מוכה
דכתי, כלומר נרז ורעה המוח מוכה ומלן חלוק המדובר אחר נרז כלי אום מוח והרואה:

אונקלוס

קורשוא י וקרב קרם י: י אס
על הזרתא קרבה וקרב עץ
נקמה הזרתא קרבה וקרב עץ
וקפון במקושה וקפון פשרון
וקפון במקושה וקפון רבקה
גירון רפון במקושה: י על גירון
ולזיס חסיע וקרב קרבה על

רשי

זיו ויקרא ז יצו

זיקרתיב י אס על-הזרת וקרבתו
הזרתא וקרבנתו חליות
מזרות בלית בישמן וקרבתו מזרות
מזרות בישמן וקלת מרבת חלית
בלית בישמן: י על-הזרת לזיס חסיע
זיקרתיב קרבתו על-הזרת חליותו

לקח בידו

(סז) זה יהיה פי' "על סודה" כשכל הרטה קרבתו סה (כס) אס על הזרת וקרבתו. אס על זכר
השלמים כלומר כשרז וקרב סה כשהיה להם שלמים אמר
שהיה כשכל הורטה, אז יזי להיה עמי חלית מוח וכו',
ולא אס נרז סמה שלמים: (ז) פי מרובת ג' מליס
וחסיר כמי, "על" חלית להם מוח שפירשו מוח ממלח מוח
סיר קרבת סמי, הי מזה מוח מוח ית מין כשני שיה
ממן, חלית היא ששמן נעלל טס חלית וקרבן שלמי
במי ומשוחן כשמן אמר אשימן, ויכתי חליותו כרוסוחן
כשיה נלק וחמי"ר נאסה וחומר ומענה כשמן: (ח)
למרז וזה מרובת, "חמי" כול קרבן, הי צגיר לעול
אמר אלא ליה מרובת מל מין, והכמו אמר אולם יהיה
מרומה לה, הי קרבו מרומה, ויעני מרומה מעבר
שליים נומיס ממעל רחשו אולם שיה אמר מעשה
סיר נאמבר שמן חליות אמר אלא שזמן מרומה לה, ית
ער חשה מל מין: (י) יאל כל הימ ממוח צמד הי
סיר אשימ אשימ ג' סחין י עשרון האליה
והיו שיה: המער חלית מוח יהיה כל אחד בשמן וימד
עבר עשרון (אליה דמיס כהי, לזיס" למרין בשמן וימד
צמד עבר עשרון (אליה דמיס כהי, לזיס" למרין בשמן וימד
ול זה הוא לפי מלות הבנות מורה שפורה מדרת כמשאלות מרומ שיה לזיס נמזר, מל כשמישבו מלך ומעשיו
הופירו על המדות שומה שיהיה מוח עני י סחין יהיה נכס כמוה אלא כמו כשהי שיהיה נמזר ג' סחין, ס"כ
אליה המער מוח י סחין וממה וגם כל המזה שיה י וממה: (כ) זה פי' שפיה מלון רכה שמיכך כרוסוחן, והרואה
מרכבה מל חיל למר אומי ממח מרביק אס אמר אשימ וטיוגן אמר חליותה ומור כתי" כתי" לכתיה כתי" ממוס
דלון כתי" מלתי, "מלתי" מרכבה הוא מרומה שכלת יהיה לו סס לזי ית קמיל, ולזה הקוף רשי" כתי" ממוס, "מלתי ותי
מה אלא אמר למעה "מלתי" מרכבה הוא מרומה שכלת יהיה לו סס לזי ית קמיל, ולזה הקוף רשי" כתי" ממוס, "מלתי ותי
קרבו (קרבת ממוח א הקרבתו ללומר קרבן קרבן) על זכר מרומ (ויחד טס הזמח כמו שהוצח המחל קרבתו מעשמו
שמהו מרובת ממוח ומעלה ביהלא מוח למעלה, כמו כן ממוח מלן הזמח אומי וסס מעלה לו: (כב) פי בהס
ששנת קרב עניו סס קרבן או שגנו כלי נעשה הקרב, מלן קן קולחם דמיס שיהל להפדות ואין עניל יוס (מלס
ממה שער עמי ממוחממו וממחין שיער שמעו) כולל אומי כגימטיו:

מסבא פא יתאכל בנורא יתקד
 ובסר קורשא פל די דכי
 קורשא ייבוס קורשא:
 ב' אנאש די חיבוב פקרא מנבסא
 קורשא די גרם " וסבבתי
 אשאר-נעא פכל-טמא לא יאכל פאש
 ישארף והבשר פל-מקדור יאכל פשר:
 כ והנפש אשאר-תאכל פאר מזבח
 השלמים אשר ליהוה וממאתו עליו

לקב בדור

רשי

מקלמו, שהפנימו מותר (ח"ט): כל שהור יאכל
 בשר. מה ח"ל"י, לפי שנאמר (דברי י"ב כ"ג) דם
 זבחי ישקר וגו' והבשר תאכל, יכול לא יאכלו שלמים
 אלא בעטלים, לכן נאמר כל טבוח יאכל בשר (ח"ט) -
 פסחים כ"ט: (והבשר כל שהור יאכל בשר. כלומר
 כל מה שאסורין לך בחטאת ואשם שאם ילאו חוץ
 לקלטים אסורין כמו שכתוב בחזק אכל מועד
 יאכלוהו, בבשר זה אני אומר לך כל טבוח"י יאכל
 בשר אפילו בכל העיר: (כ) ושמחתו עליו.
 צעומתא. הנוף הכתוב מצד"י, אכל טבוח שאכל
 אח העומת אינו ענוש כרת אלא אחרכ"א והבשר
 אשר יגע בכל עומת וגו', ואחרת עומת שאכל אח
 הטבוח אינה מפורשת בחזרה, אלא כפנים לנודח
 בצורה שורה"א (ח"ט - זכח"ט ח"ט). כ"ייתוס אמורות
 ויטמאו עליו, ל"כ מוכח ארבעה צעומתא בשר מדבר, אין קוש"א, שדך הכתוב בקב, הלא לך לא ולהא פסוק הסמוך
 אחריו ופסו כי ענוש ששם צעומתא הנוף מדבר ופס"פ החמיל ומקיים בלשון קבנה ותלמע לשון זכר שאמר, "ואכל" ולא
 אמר ואכלה, והארת שפסוק זה מדבר צעומתא הנוף פלוגמא דמנאי הוא ב"ב, והא לך לשון רש"י צעומת: שאר עוסק
 זה והולך (נאדם) דכתיב על טבוח יאכל בשר ופסוק ליה והאפס אשר תאכל בשר וגו' ע"כ, ופירושו שהבשר הוא מה שכתב
 פסוק הכתוב מלרוב צעומתא בשר ובעד עוסק והולך בלשם האוכל וזו שינת רבי צ"ח, ונפרש אמר (כ"ז ג) פדש"י
 ח"ל: על כרחן ממשעו אמה למד בני שצומתמו פורחת ממנו הכתוב מדבר, וזה האדם שיש לו טבחה נעילה ע"כ,
 ומירשו שצומתמו ויטמאו עליו אומר שציינו צומתמו עליו ועדיין לא פרש ממנו, ובעד שצומתא שאר צעומתמו לטולס
 ועד (כל עור שנקרא בשר) וזו שינת אמרין צ"ח, וכן וכן בר"ל פשוט על מקרא סה: (ז) פ"י הוא גלוא ונתקת,
 וכמו שפרש והולך של הג' פעמים שצומתא בשרה כרת כרת מלס צעומתא הנוף מדבר"י: מא פ"י כל גדול הוא וזה שאין
 עושין אלא צ"ח מדיין, של מקום שהורה אמרה עונש יהיה אינה עונש שיהיה בצדק שבעד הארץ עליו, וזהו שיש עונש
 קרת על צעומתא הנוף ואחרת לנודח ח"ל מיתת מוקד צעומתא, דכתיב ולא יטמאו את מתינסי (נדר"ה ג) הרי אורחה,
 וזמני (סס י"ט) את משכן ה' עומת וזכרה, הרי עונש, וזמני שס צאורו פסוק עוד, עומתמו"ו, וגם כאן כתיב

ושיט נוסחת. אחרת.

יקרב ית נבסתי יתאכל וביקמא
 רבתידי ודאשקאר סנה
 יתאכל: י דאשקאר סבסר
 נבסתי ביקמא תייתא בנורא
 יתקד: י ואם אתאכל יתאכל
 סבסר נבסתי קורשוהו ביקמא
 תייתא פא יתחשב פה פקרא יתא
 ואש דתיבוי מנה חובה יתא
 ית וקבר קורשא די יקרב בקב
 לא יחשב לו פגול יהיה והנפש
 האכלת ממנו עונה תשא: יש והבשר
 לקב בדור

רשי

לקב בדור

לא מדלמך הכתוב הסמוך והומר ממנו ביום השלישי בלש
 ישרף מטעם ומלמך פ"י הכתוב ביום הקריבו יאכל וגם
 מממך יאכל וגם הומר ממנו יאכל לילה השני עד הבקר
 השלישי שהוא זמן שריפתה, אל מטעם לומר לך, שהרי קבלה
 לנו הלכה למה שמעו שאינו נאכל ליל שני (רק מולין לא
 אולקין ולא שורפין שאין שורפים קדשים לילה), אלא דחי
 פ"י הכתוב והומר ממנו מלאשון ולא קמי מצת ממנו על
 מממך, אלא מינת ומממך מקורב למטה לגינת והומר,
 וזה מה שגמר רש"י ואמר ח"ל"י וזוהי פ"י יזכר מונח
 והפירש היה אם היה אומרם בלא ח"ל"י ותמדת אם נומר
 ממנו ובלשך הוא שס פירושו בלתי אמר וממדת אם נומר
 ממנו יאכל, ח"ל"י כולו מיותר הוא שה"ל"י ביום הקריבו
 יאכל וממדת ד"ל לזה אמרו ח"ל"י צ"ח"י ענה הכתוב לומר
 ולטות שיאכלו כולו ביום זכחו, כ"י זה עיקר מלמו, אך
 דעבד אם נומר ממנו יוכל להאכל כל יום שני, אבל אם לא
 יאמר הכתוב והומר וגו' היה נקטע להבך שלמה דוקא לנכול גם ממדת (רא"ס): (לב) פ"י מממך שפסוק משמע
 האכל יאכל הוא אכילה ממש כפושל, מממך אכורה הכתוב הוא לקטו, שסם אבל אמר ומנו יפסוק קרינו למפרע הגם שכבר
 נעשה בבשר גמור, ח"ל קרא יתקד התקריב אותו לא יחשב לו, שאם לא לומר לא יעלה לטון ללדס התקריב
 אומר, מיותר, שכל זה נכלל באמרו לא יחלה, אלא דחי זה לומר שהמזבח הוא בשעת ההקריבה (ח"ל"י כל משן זמן ההקריבה
 ממלמו ועד סופו שהוא נחמסר ד' שעות קלה הולכה וירקס) ולא בשעת אכילה (רא"ס): (לג) אין לטון בשר"י הולכה
 הכתוב מפשוטו ולומר שפ"י הכתוב הוא התקריב אותו לא יחשב שאמרו לו ללדס התקריב לחשוב ממשנה זו, לא כן הוא,
 שיעבד, לו"י כמדת זמני שפ"י כותב קורב פירוש זה, הכתוב שאר צעומתא עלה יהיה טבוח ותקולו לפני הקב"ה ללדס לו ללדס
 התקריב, אלא הכונה שמוך ממה שצומתא הוא אינה הכתוב לומר נמלס שעות לא יחלה לא יחשב, לזה לרמז מה שבעש
 הקריבה נחמסבה מלי מלמל: (לד) שכתוב קורב פירוש מרד בשעת עבודה ועל זה אמר האוכל, "ממנו" מלמו פירוש
 (רא"ס): (לה) זהו פירושו של ח"ל"י הדיעה, לומר בשר שהעיקר ההדבר בו, וזה למעט בשר מולין שאינו נפסל נגטו בו
 טומאה (ב"א), אבל אינו שייך על בשר פירוש המזכר בפסוק לעיל, שזו לא יאכל אפילו בלי נעינת טומאה (רא"ס): (לו)
 כי טוח ממה של האממר מיותר וחדש צדור הסמוך, מיעה זו אף אמר הדורס יהיה מיותר, ונפרט ביה"ל הדיעה, כל
 לומר שער שלמים הכשר אשר המזבח בו שגמר באשקו הגם שיש פגול לפושט, כגון בשר ק"ק שילה מקלמו טוח לטורה
 או קדשים קלים טוח למומת וירשלים אותו חלק הגשמי צמיס בשר הוא (ואפילו בקרן פסח שאמרו לטורו בו עלס יש מקה

ושיט נוסחת. כמיה.

קפומתם כמו עשירית הכהנה. ומכאן נפתח השער לזכמי האמת^כ, לקצוב החזה והשוך כפי מה שקצבו, שהוא מעשיו גוף הכהנה.

ואמנם, למה לא הטעין הכתוב לחמי שלמי החודה, שיהיו עולים וירודים כפי הכהמה הנקרבת, הנהיה לאי הטיעין לחם שאמארכי: ומנהגם ונספחים כמדרוב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאל ועשרון לכשב לטעין לחם חדה מנב גזל הבמה כד לא להטעין את כהן הוה, שאי רצה ה' להטעין את כהן שלמי החודה לעשות זה על יד צווי. ומסר הענין לו, כשהיה נבה שלמיו פור, לישות אחד משיני דברים: אם שירבה לחם חזל בפני עצמו כשעור סיספיק למה שנשארו לו לאכל מן הפר, ואם שישלח למיודעיו חלק מן הכשר אם יהיה עליו לטרוח להמזין פקם על שלחנתו.

האמנם למה לא קבע הכתוב זמן לקדשי הקדשים, שיהיו נאכלים ליום ולילה, כמו ששינוי חשבה באיתו מקומן (ובתים ג. א), וכמו שקבע זמן לשלמי חודה שיהיו נאכלים ליום ולילה אחת. הנה התשובה כזה היא, שנסמך על מה שפירש בשלמי איל המלואים. כי שם נאמר: "זאת איל המלואים פקח הפשלה אח פשלו פקקום קדשי" (שמות כט, לא), ופירש רש"י^ב: "פקקום קדשי" - וכן אכילת בחצר אהל מועד, שהם קדשי קדשים היו, ושם נאמר: "זאם יתור מפקש המלאים וכן הלחם יצו הפקר ושרפת אח הפתור פאש לא יאכל פי קדשי הוא" (שם שם, לד), למדנו, שכל הנאכל במקום קדש בחצר אהל מועד, שהם קדשי הקדשים, אינו נאכל אלא ליום ולילה אחת. ולזה לא הוצרך הכתוב לברר כאן כ"י. והותרה בזה השאלה השמונה עשרה.

ואחר שזכר הכתוב שלמי החודה, זכר אחריו שלמי נדר ונדבה. והם הכאים על דרך המלה נדר, מר"ב שיקריב אדם שלמיו לה' כדי שיצליחו מעשיו^כ. כמאמר המשורר: "אנך יי פי אני עברך אני עברך פן אפקח פמהם למותי, לד אופח זבח מודה וקשי" אקרא, נדר ליי אשלים נגדה זאם לכל פעל, בתצרות פת יי פתלכבי ורשעם הללו יהי" (תהלים קטז, טז-יט). ורצה לומר, שחיי הכהנים אוכלים בשיר השלמים ההמה "פתצרות פת יי", והבעלים היו אוכלים הנשאר "פתלכבי ורשעם".

והנה זכר ראשונה שלמי חודה קודם שלמי נדר, לפי שהם יותר מצויים. ולפי שרצה להקדים שלמי חודה, כדי שיהיו מסודרים באמצע בין קדשי הקדשים שהם החטאת והאשם, ובין קדשים קלים שהם נדר ונדבה. לקח שיש בהם צד הזמנה לקדשי הקדשים, ושאלו ואלו נאכלים ליום ולילה אחת. וצד הזמנה עם קדשים קלים, שהם נאכלים בכל העיר. וזה, שקדשי הקדשים נאכלים לפנים מן הקלעים ליום ולילה עד חצות, וקדשים קלים נאכלים בכל העיר לשני ימים ולשלושה.

49 עיני: לחמי שלמי במקום שלמי.

בכ איל כוונתו לז"ל שהגדיר בירק מהם החזה והשוך, כמבאר רמב"ם פ"ט מהל' מצות הקרבנות, ור"י ע"ד ב"רמ"ג כאן שכתב, שקדשי קדשים ליום וראו ר"י, שהם ניתנו בהן שחזות השוך והיו בירק עשירית מנהן הכהמה. כד בפסלה מוסף של מצותים, ע"פ פורש נסכים במדבר טו, ד"א. כד בשמות שם. כו אמנם חזל כחזק הנהיג כאן שחזות השוך נאכלים וקדשי הקדשים נאכלים ליום ולילה בלבד. וכן כתב הרמב"ם בפ"י מהל' משנה הקרבנות ה"י, שסוקר חזק לאכילת יום ולילה בכל הקרבנות הוא סכאן, שאמר "קדשי קרבן יאכל" - כל הקרבנות הוא סכאן, שאמר "קדשי קרבן יאכלו פקקום

על קצותם. והמין השלישי - מה שירע לבני אדם^ט מפעולתו בעצמו, בהרבות המאכל והמשתה והמשגל, ונסנות עצמות כרכיבת הימים ועבורת המלכים^י, כמאמר שלמה: "אזלת אדם הפסלך ורפנו" וגו' (משלי יט, א).^י

עם לום שאחרי שהתישב זה, אמר, ששם מצד' זו יודע על המריבה, כמו: "אזוב מצד' (משלי יז, ט). והשני - שא"י יריב עם שאל יריב עם את ריעו (סנהדרין לה, א). ולפי שהאדם מוכן אל הרעות הכאות עליו ממשלת הנונים הנחמין, הנה הוא ממהר אם בפני וכפירוס ואם בלבו וכמהחבתינו, לנצח ולריב עם ה', כמו שעשה איוב. ולכן צוה ה' להביא עם השלמים של חודה שלשה מיני מצד, כנגד שלשה מיני המריבות שהאדם מריב עם שלשת מיני הרעות הכאות עליו, כאומר: זכור כבא עליד חלאת ואחא בא לריב עם ה', זכור כי עשה עמך נפלאות ולמוד הישב. ולזה, כבואו לריב עם ה', התעכב במחין, ולכך אל ימהר להוציא דבר כנגד ה' ש', לומר שאינו משגיח או אינו רוצה להיטיב לך. לכך צוה להביא חלות לחם חמין, כלומר חמין חמין וישפטר לפני ה' ואז תפסק את הדין, כי הוא "אל אמתה ואתן עול צדיק וישך הוא" (דברים לב, ד).

ואפשר לומר עוד, שהיו שלמי חודה באים עם לחם רב, כדי שבעל השלמים כשהוא מקריש קראו לא יחסר לחמו. כי אם לא יהיה לו לחם רבוכי ולשובע, ימנע מלהקריש קראו לאכול עמו שלמיו, כי הכשר לא יאכל מכלי לחם. ולכן צוה להביא עם השלמים לחם רב, מספיק לכל כשר שלמי החודה, בהיותם מן המין הבינוני שהוא לכש. כי הנה הכשב הבינוני הוא כמו עשירי לטרים, והצטרכו לו אורכים לחמים שני לחמים לטירה אחת, וכך היה מספר לחמי החודה.

חשובה דעם זה נשיב גם כן, למה הביחל ה' שלמי חודה להיותם נאכלים ביום ולילה, ושאר השלמים לשאלה חשבת עשה חותה ואלה לים בלבו, כדי שממך לחמיהם יהיה אחת, כמו שמבאר במדבר. כי הנה היה זה כדי לפורס חנם, והוא מומין על שלמי חודה אחת ואלה חמין דואה שלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות, הוא מומין והוא יגיד לחם הנסים והנפלאות שעשה עמו ה', וירוממוהו בקול עם וכמושב זקנים יחללוהו^כ. ואלו היו שלמי חודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימיני לילה אחד, לא היה הכשל מומין לשום אדם, כי לשני ימיני אחד בבת אחד יאכל יא, אבל כראותו הכשר החלום דכ בביתו, ושלל יאכל אלא ליום ולילה אחד, בהכרח יקרא אחת בבת אחד יאכל יא, וישאלו זה את זה על מה היה חדותו המותרת ללעג ולקלס לבני אדם, הרואים אותו שורף כמות גדול מחודת שלמיו, ואת אחיו ואחיו לא קרא. והחמה כמה שפירשתי בזה השאלה השש עשרה זה שבע עשרה^ל.

ד-טו ואמר: "והקריב מפקו", ורצה לומר "אתר מקל קרן", תרומת ה' לכהן. ואזי לפרש למה נתן ה' תרומה ארבעה לחמים לכהן, לא פחות ולא יותר. והטעם כזה הוא, לפי שהיה חלק הכהן משלמי החודה לחם - החזה והשוך. ושער הכתוב, שהחזה והשוך יצטרכו ויספיקו להם ארבעה לחמים. ולפי שהיו ארבעה לחמים, עשירית הארבעים שצוה להביא, יש לנו לדון, שהחזה והשוך ראוי שיהיו

טו-טז וכתובים קיבלו כמה המספיק לחות מהם

טו לשון המיוני: מה שימצא כל אחד מבי אדם. כמה שימצא בשאר זכוי השלמים, דוקר במקונו ז' כלומר שאדם מביט עמו במכונת עצמותו, כדי שיהיה בשלם שכנסים עד שלא יחסר עמו דבר מפני לחם. ויש עין בולב"ג כאן טעם אחד במוצא בארבות. יז עין בולב"ג כאן טעם אחד לריבי מיני לחם, לפי שבהב החודה משלמות יתור כ"י כ"י.

א (וזאת תורת האשם) וְשָׁמַרְתָּ אֹתָהּ כְּמִצְוֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לַעֲשׂוֹת. (פסוק 1)

ב (וזאת תורת אהרן) וְשָׁמַרְתָּ אֹתָהּ כְּמִצְוֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לַעֲשׂוֹת. (פסוק 2)

ג (וזאת תורת אהרן) וְשָׁמַרְתָּ אֹתָהּ כְּמִצְוֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לַעֲשׂוֹת. (פסוק 3)

והורדע שאף על פי שכל השלמים קרשים קלים, מכל מקום יש חלק פנימים - שאם הם על אודות הדין, הנה עשהם קלים. בתוכו מין 'תמיך'.

פי אמן סבת הפנה אשר עליה הורה הוא שאור שבעיה, מכל מקום מני הפעות רבות עליה, והכרות

הוא ווארציה על הנשא של השלמים, והוא כל כולו בתוך משפת השלמים, היה ראי לבתו אחרי שלמים גדיל (ואם נד או נכבה) ולא לפניו. (מעין זה ביארנו בעקבות המשך חמא, במאמרו על מוחות השבת, כי פסח, עם היותו אחד המעדים, עדין קשר דיני שבת, והיא הסיבה שנקרא בתורה "שבת"). הפיסתו (בעקבות דברי רבינו על התורה הנאלת ליום ולילה קדשי קדשים) שלקרבן תודה יש מרכיבים הן ממשפחת השלמים והן ממשפחת קדשי קדשים, מקבלת חיזוק נוסף ממנה כיוונים. א. קרבן תודה כחוד מיד אחי קדשי קדשים (תסאת אשם ומנחה). ב. דוקא מפסיק טו בענין זמן אכילת קרבן תודה (יבשר זבח וזבחיו לרב): לרבות תסאת אשם שנאכלין ליום אחד. כלומר, דן אכילת קדשי קדשים כיום אחד נלמד וראו מקרבן תודה! כאן בודאי מקור נאמן לשיטת רבינו שאכילת תודה ואכילת קדשי קדשים חד הוא. זאת ועוד, יש בזה מעין הרהור בא ללמוד ומצא מלמד. ג. קרבן תודה מטבעו הוא יחוד חובה (ויחייבים להודות) מאשר רשות (כמו שלמים), ולכן מקום ליד קדשי קדשים שום חובה. ד. כשלושה קרבנות מצני לחמים: תודה, נדר, שתי הלחם, וכולם קרבנות חובה. ועיין להלן בבוארתו את דברי רבינו בסוגיה שתי הלחם ובסוגיה הנדרי. ובענין רבוי הלחמים וקיצור זמן אכילת עם הקרבן. כותב הנצי"ב העמק דבר, בעקבות דברי רבינו: והענין תכילת תורה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו, ומטעם זה רבה הכתוב כלום ומצא לזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כי שיהיה מרבה ריעים לטערה אחת ביום הקרבן, והיה סיפור הנס לפני רוב אנשים... (עכ"ל). וביתו הרוחני, תוך כדי פירוש מבריק בפרק המפריך ההלל בתלמוד, כותב הנצי"ב כהחכם דבר על אחר: היינו דמחב כהלל י"ל אוכל זבח תודה ובכס ה' אקרא, נדרי לה' אשם נדרה נא לכל עמי, בחצרות בית ה' בתוכי ירושלים" (תולעים קטן). רש להבין המאר ששלמים נדרו ענד כל

הדנים של קדשי קדשים. כי אם התורה הוא משקל החמץ במשקל המצה (מנחת עזרא), ואולי יש לפרש את דברי רבינו שיהל לפי רוב המעשה: "אבות גתן...". ביה השיב רבינו על השאלה מדוע ניתוסף ענין לחמים לקרבן תודה-שלמים (שלא מצני כמנוח בשום קרבן אחר), ומיר ירש גם מדוע נתקצר זמן אכילת קרבן זה עם כל לחמיו, כי רבים מהם, לעומת אכילת בשר השלמים הגדיל. הלחמים הרבים (ולחלן הצורך לאלם בפרק זמן קצר כדי למנוע עוהר) מחייבים סעודה הודיה רבת המשתתפים, כדי לקיים "יודו לה' חסדי ונפלאותיו לבני אדם ויבחו ובדו תודה ויספורו מעשי בונה" (תולעים קטן, זכא-כב). מכאן לפוסטמי ניסא מדאורייתא, וממנו, אולי, למדו חז"ל את מצות פרסומי ניסא בפרוים, כי כל דתיקון רבנן בענין דאורייתא תיקון (פסחים ט"ב). קדשים קלים נגון שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד (שביעיהם), ואילו קדשי קדשים (נגון התסאת) נאכלים ליום ולילה בלבד. קשה, אפוא, מדוע ברין קרבן תודה התקצר זמן אכילתו, כאשר מאיד נתרבה אכילתו בהוספת המצות והלחמים. על זה משיב רבינו שכל זה נועד לרוב צבור גדול יותר. שפירק זמן קצר יחסית יוכלו לאכול את כל הטען אכילה ובה למנוע אסור עוהר "לא יניח ממנו עד בוקר" - פסוק טו. אולם יש לדייק עוד בלשון רבינו, אשר לא כתב יחולים נאכלים ליום ולילה, אלא הוסיף 'בזמן קדשי קדשים'. וקשה, מאי קמ"ל, וכי אין אנו יודעים את זמן אכילת קדשי קדשים, ומדוע לא הסתפק רבינו בהתחזקות הקיצור הזמן לעומת סתם שלמים, ללא ההתחזקות לקדשי קדשים. ונראה שבה מבקש רבינו ללמד כי אמנם בקרבן תודה ישנם אלימנטים מסוימים של קדשי קדשים. אמנם התורה שייך 'לתורת השלמים', אבל קביעת מקומו מיר אחרי קדשי קדשים ובראש קרבנות השלמים, העמדת זמן אכילתו ליום ולילה במקום שני ימים ולילה, כל אלה מלמדים שעם היותו ממשפחת הקדשים הקלים, יחד עם זאת חדרו לתוכו (או נשארו אצלם) מן הדינים של קדשי קדשים. כי אם התורה הוא

החמורים של כהן משיח והעלם צבור, אין כוחם של כהנים לכפר על ידי אכילתם. דרוש, נוסף על הגשת הרם פנימה, כוח גדול יותר, הוא השריפה על שפך הדרשן. לפי דברי רבינו מסתבר למר שהכפרה באה עקב שריפת אוהם החללים של הקרבן שאמורים היו הכהנים לאכול. שהרי בחטאת גדילה - שם הכפרה באה עם אכילת הכהנים - אין זכר לדין שריפה כלל. ולכל וכן כותב בעל שם עולם: על דרך הפשט יש לומר שמה שכתב "באש תשרף", זהו נתינת טעם על לאו "לא תאכל" האמור לפני זה. כאומר: לכן "לא תאכל" מפני ש"באש תשרף".

פרק ז

1. את דברי רבינו בענין האשם הבאנו בתחילת פרק ז לחלוקה המקובלת, כמתיחסים אל פסוק א. למעשה דברי רבינו כאן הם המשך ישיר לסוף דבריו בענין "תורת החטאת", אוהם הבאנו לעיל ג. ו. לשונו ושהאשם - ללא כל הקדמה ומכאן (כמו יזכיר תורה בחטאת) - מעידה כי לדעת רבינו האשם ביסודו שייך לחטאת, ומיצג חלק מן ההפשויות בקרבן ההוא. 2. דבר שהיה נותן מקום לרין על האשם בנפרד לגמרי מן החטאת. 3. כנין אשם מעילת על הנהגה מן הקדש. וקשה לרבינו משר האשמות (גולות, נדר, מצרע וכו'). 4. כלומר, יסוד משותף בזה שכתובים אובלים (פסוק ו) ובעלים מתכפרים (אשר יכפר בו" - פסוק ז). וכבר העיר ראב"ע שידכות יאמר בחטאת אשם (לעיל ה. ה.) הבאי את אשמו לה' על חטאתו" וכו' וכו' (לעיל ד. ג. יד: "ואשמו, ותרעה החטאת אשר חטאת").

5. מלת הקשר בדברי רבינו, המרצה את כל

דבריו בענין "תורת" הקרבנות בפרשת צו במאמר אחר, אותו חילקנו לפסיקות לפי הפסוקים שרבינו מחיזם אליהם, כפי שביארנו בסוף הערה ו פרק ו. 6. וכשם שער כה עמדנו על ההפשויות שבתוך כל קרבן וקרבן, הרי עתה עוברים לציון קודם כל את ההפשויות שבין סוגי השלמים (הפירושים מן החמור אל הקל), ורק אח"כ מבארים ומכריזים את ההפשויות הפנימיות שבתוך סוגי הדרשן (רש"י בעקבות חז"ל בברכות ט"ב בדרשת הכתוב בתולעים קטן): אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורד היץ וחולכי מדברות והבטיח בית האטורים וחולה שנתרפא. 8. "על חלות לחם חמץ קירוב קרבנו" (פסוק יג). וזה בניגוד לכל המנחה עליהן כתוב "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ" (לעיל כ"א).

פרק ז

9. ישאור שבעיה, הוא יצר הרע שבאדם, גרם לכן שאדם חטא, כאשר הוצגה מחטאו היחה הסכנה שהיה נהוה בה, ואשר ממנה לי קטלא פלגא) בלי חטא. (ואין כאן המקום לדון בשאלה שאין קסיגור נעשה סיגור - עיי, כן הייה, בפירוש המהר"ל בנור אריה כשאלת העל שהקריב אהוין לכפר על מעשה העגל, רש פירוש שמיני.) 10. היחלות מצות בוללות בשמן וריקני מצות משוחים בשמן וסולת מרכבת חלות בוללות בשמן" (פסוק יז) היו שלושים במנין (מנחת עזרא) לעומת חלות הלחם חמץ שהיו עשר במנין (שם) מכאן לומר רבינו שזכויותיו של האדם הוה המצה בלי שאור) רבות על חובותיו, והיא הסיבה שבהללה ניצל בנס שנעשה לו. אילו היה המצב שחובותיו רבות על זכויותיו היה נאכר בעונותיו, ולא היה על מה להודות. [אמנם

גבסת תורתא גרצין פשוטין רפילין בבלשוח ואיפסוגין פשוטין רבשוטין בבלשוח
 וסולקא רבא גרצין רפילין בבלשוח: יי על גרצין רלחם רמיע רב רב קרפניה
 על גבסת תורת קרשוטין: יי וקרב מנה חד מבל קרפא אפרשוטא קרב
 לקרפא רזוקן הן רב גבסת קרשוטא רלוח רה: יי גבסת גבסת תורת
 קרשוטין בלום קרפניה יהאבל לא יגע מניה עד אפרא: יי ואם גרצא או
 רשי

(ס"ט) נגמיות ע"ס: (יד) אודר שבב קרבן. למס אמר מבל מין ומין יטול מרומה לפון הסוגר
 צנדרמה והסאר מלול לצעלים וצטרה וצטרה כמו צמסרת למטה מוסמ
 מוס וצוק צמלמס והמורה קורה שלמים: (טז) ובשר זבח תורת שצבור. יי פון רצוין ברצה
 לצרות מסמל ומסל מול מול ומניגמ ברצעה עטר שיהיו נפלון ליום ולילה (מ"ט): ביום קרבנו
 יאבב. ומונ צצרה זמן לממה: לא יציה פסנו עד בבר. פלל אולל הוא כל הלילה פסן קן למס
 אמרו עד מלום כדי להכניח מוס מן הצעירה (נכמות צ): (טז) ואם גרצא או גרציה. עלה הציעה

תעמק רב

חכילת מורה מבל שלמים יהיו כדי שיהי מרצה
 רעים לצמורה מלום ציום הקרצה יהיה ספור המ
 לפי רוב שלמים ואלע מלום להכניס פון המה
 מלמדי מרמים, וליכ העקר מלול הוא למס ממך
 דלמל הוא למס עויר ולעו מלול פיה כמו ממך
 ממשית המוס, וצמס דעסיה צ"דיש שיעשים והיו
 צמסות עמס פלמס ממך עיקר, ממש שהוא זמ
 מרמל שלמים, מורה על שלומי צמה שמהל מלמל
 ומשית קבטי מילי בללון הממשיה מלום מורה ורקיקי
 מיר, ולא מן כמו קן רקיקי מורה כמו רקיקי מיר
 מלל ממש שערק מלום המורה המה האלום ממך
 ומלל מרמסס מלולין מרצה, ועי מש"ס כמ'
 מרמל ו' י"ט: (יד) צברין חזוק ו' ו'ו. ומה
 הוקין מיר מייסאו רכנן שגלד ליום צעמס כרמס
 גתולל והוא היין צעמס פסור הום דעצמס
 אאללל מורה: אלו) ובשר זבח תורת שצבור.
 צעלל צעל לאריום על שלומי משייה ביום
 קרפנו יאבב ו'ו. כדי עלה יהיה אלא סמורה
 מלום והיו האלמס מרמס, ועי מש"ס להלן רשי

רשי: אלו) ואם גרצא או גרציה. פרשי עלה
 הצעל על הרמס נמ, וצמלמל אלו מרזוק, שרי
 מורה ג"כ לונה מורה אלא מרצ או מרצה, וליכ
 וו מקרי מרצה מש"ס מורה הקורמס אפי

הרחה רב

קמ"ג, ללול בו גם הרחלס מול ורמס ומוו שצמלטי רשי דיש חרות מרומה ניקור ממש דמיו מרומ נלול
 נה. ונלמ מור על הקרמס נפלמס צים ה', ועל קול מורה, כחוכי ירמלמס, כשעמ פלילה:

על-זבח התולה הלאות מצות הלאות פלשמן ורקיקי
 מצות משתים פלשמן וכלל מרפכת הלא פלולל
 פלשמן: יי על-הלאות להם חמין וקריב קרפנו על-זבח
 תורת שלמין: יי ורקליה מלמוו אחר מבל-קרפן
 תרומה ליהודה לפתן הזרק את-דם השלמים לז
 וקשר זבח תורת שלמין פיוס קרפנו
 יאלל לא-יניח מלמוו עד-קרפן: יי ואם-גרצא או

ת"א הלאות שצורת וצמס כ מנמות שיהי עי. ורקיקי, מנמות שיהי עי. ופולל וצמס כ (ט) על הלאות שס מ: מנמות
 ס: עמ: על ובת. עס יי. עי. עמ: (יד) ורקיקי, פמסס ל: מרמס יי: מנמות עי: עמ: מבל קרבן הרומה.
 מנמות עי: חזוק את וצמס כ קי: (ט) ובשר זבח. עס ל. (ט) ואם מרצא או. פמסס עמ:
 רשי פ:

ממך ו'ו וכל מין ומין יי מלום קן מרמס מנמות (רף ע"ס) ושיוון ה' פלון ירמלמס סמ
 ו מרמס יי עשיון: מרמס. למס מלום מרמסין כל רכני: (ג) יקריב קרבנו של זבח. מרל
 פלון הלמס קרמס קרמס הנוק ליפסל צילמל ונעול ייס ומללמל מלולין מרמסין עד שישמס הוצמ
 תעמק רב

י"ט י"ט: (יב) ופולל מרמס. ככר ומלול כמ'
 שמוס רשי צ' כה"י, דלמל לא כמיר שיהי מלום
 ממש דרמסיה מלום מרמסין כל רכני ושור ח'
 אפסל לכל לירי מוסק, ולמשש אלא יצא מוס לפי
 לישל און צרף להובל, שגלל זה מרמסין לשמין
 מרמס קרמל מרמס. ומה יי ללמור שור דלל
 משקה שלמי מרמס קרמל להוהיר אלא ימ
 דלמס לא קן אכמי הולר הממור להוהיר אלא ימ
 עליו משקה שלמי מרמס קרמל מרמס, וממ
 הרחה רב

(א) וריינו רמסו בללל קן אונס זמס מורה רמס ה' סוקר מרל נה לכל עמו מלמס צים ה'
 כחוכי ירמלמס ייס להכין המלמל שחלס מרל נה כל עמו וממ זה שמו והיר ה' דומס מן חלמס
 שיהי אונס לכמ עס פלמס, ומ קשה מה שחמסס כחוכי ירמלמס והיר מלמס צים ה' הוא צירמלמס וממ
 שיהל מרמסיה האר מוס בלל ירמלמס אלא מיר מילי קמלן קן אונס נמ מורה מרמסין ורמס
 ה' סוקר הוא קול מורה לה' צמלמל על כמ. ונלמל על כמלס קרמל מרל לה' אפמל ועל הרמס ורמס
 מרמל נה לכל עמו, דרמס עס אפמל ממו מל סמסיה יסמל עח הסמסיה עניו אפמל, קן מ"י מלמס דלל מור
 לכל עמי, ומרמס מר דקרוק מרמס נמיה על דמס צלמס אלא כמק, וממ נמיה מן הונג, אלא ממש שכלל מוס
 המרמס גם שורס מרמס, והיה מוסק למקור כמו קרפיה קשחה וער רמס, וכל יהיו מן מרמס כמלל לל

החולים נ

הגרים

עָבַדְתָּהּ וְאוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר מֹשֶׁה וְהַשְׂלֵחַךְ הַדָּבָר אֲחֵרֶיךָ: יִזְוָתָהּ סְנִינָה מִכִּסְּמִתָּהּ
 הַשְׂבָּתָהּ לְמַעַן לְקַבְּלָהּ עַד
 עַלְמִין שָׁלֹם אָמַרְתָּ
 בְּלִבְךָ אֵינִי הַפִּיף הַמַּלְאָךְ אֶמְלֹךְ
 הַיְקִימְךָ אוֹתְכֶיךָ בְּעַלְמָה
 הַדָּוָן וְאִסּוּר דִּין יִהְיֶה
 בְּעַלְמָה רָאִתִּי בְּקִרְבְּךָ
 כִּבְּאַתְבוֹנוֹתַי בְּדָן דָּא רְשִׁיעִינָא לְשַׁלְּוִן אֶלְקָהּ אֲתָפַר וְהִקְבְּחוּ לִי וְלִי מְשֹׁבִים: כִּדְבַר
 יֵצֵא בִישָׁא יְהִיךְ יָדָךְ בְּרָבָן הוֹרְתָהּ וְהַשְׂבָּב לִיה וּמוֹקֵר לִי יָדִי יַעֲרִי אוֹרְתָהּ בִישָׁא אֲחֵמִי לִיה
 רַשִׁי
 וְעַלְמָה דְהַרָּךְ אֲרָאֵנִי בִישָׁא אֶלְקָהּ אֲתָפַר וְהִקְבְּחוּ לִי וְלִי מְשֹׁבִים: כִּדְבַר
 יֵצֵא בִישָׁא יְהִיךְ יָדָךְ בְּרָבָן הוֹרְתָהּ וְהַשְׂבָּב לִיה וּמוֹקֵר לִי יָדִי יַעֲרִי אוֹרְתָהּ בִישָׁא אֲחֵמִי לִיה
 רַשִׁי

(כג) דבית סנור למה שאסיה כמון לסמלום יודע האקמוס: (כג) זבחה תודה. המעיל לי זמן
 מנעטק הגרים. (יש מפרשים דמזי כי אשעי של מוטנה והחלה על עונותיו, הוא יכבדנו: ויש
 דפית. מלשון דמיון ומחשבה: אוכיןך. מלשון ריבון: ויש מפרשים דמזי כי אשעי של מוטנה והחלה על עונותיו, הוא יכבדנו: ויש
 ואנכבה. ענין סידור: (כג) נא. ענה: (כג) ושם. מלשון ריבון: ויש מפרשים דמזי כי אשעי של מוטנה והחלה על עונותיו, הוא יכבדנו: ויש
 שמחה: ויש מפרשים דמזי כי אשעי של מוטנה והחלה על עונותיו, הוא יכבדנו: ויש

הנא: פן אכדוהי. לעשו בעולם הבא, וזו אין דבר להציל עצמו בו, כי אפילו התשובה לא תועיל אז: זבחה
 תודה. הוזהב קרבן ומתודה עליו ושב מעון הוא מכבר אותי בזה: ושם דרך. המשיב דרכו, ורצה לומר לא
 יעשה מעשיו בדרך מקרה והזדמנות, אבל ישים ענינו ולבו על דרכו להובין הטובה היא אם רעה: בישיע
 רַשִׁי

שאי אך אפים וכאלו חרשתי: דפית. כי איני
 יודע התסורות כמון, על כן אחרי אוכיןך ואנכבה
 לענין כמו ערבה לפני. והטעם כי בן אמן לא ידע
 מה שדבתי בסתר. ואמר רבי משה לא יתכן לומר
 שמו שרמתי או שמו אשמרה בשוא חת שין
 שמו כי אם בקמך גדול, וככה עשות אנכבה: והנה
 מה יעשה במלת היות אהיה כמון, ואין אחת
 וזולתה: (כג) בינו שבחי אלוהי. הם הנגבים והמנפים
 רַשִׁי

הרעים: דפית. חשבת שאהיה כמון שלא אדע
 התסורות. עתה אוכיןך ואנכבה לענין כל מה
 שעשית שחרך כי אני ידעתי הכל ואף על פי
 שהאכתי לך העונש, עתה יבא העת לבער הרעים
 יהיו ידועים לך הם הטובים ומי הם הרעים. ושמעתי
 בו פירוש אחר מפי זקן אחר. אמר אלה עשית
 והורשתי אלה הרעות הארבות לך עליהם, אבל מה
 שדמית וחשבת שאהיה גוף כמון, על זה אוכיןך
 רַשִׁי

בירחי על אחת כמה וכמה. שנאמר: אוכיןך ואנכבה
 לענין. (לענין)
 (כג) זבחה תודה וגו'. ולמה תקני הודאה אחר עבודה,
 שאחר שבאה עבודה באת תורה שנאמר: זבחה תודה
 יכבדנו. (מגילה טו.).
 אמר רבי יהושע בן לוי: כל הוזהב את צירו ומתודה עליו
 רַשִׁי

וְעַלְמָה רָאִתִּי בְּקִרְבְּךָ
 הַיְקִימְךָ אוֹתְכֶיךָ בְּעַלְמָה
 הַדָּוָן וְאִסּוּר דִּין יִהְיֶה
 רַשִׁי

תהלים נ

הרנב

וְאִתְּתָה שְׁנֵאֲתָה מוֹסֵר וְהַשְׂלֵחַךְ הַדָּבָר אֲחֵרֶיךָ: יִזְוָתָהּ סְנִינָה מִכִּסְּמִתָּהּ
 וְאִתְּתָה שְׁנֵאֲתָה מוֹסֵר וְהַשְׂלֵחַךְ הַדָּבָר אֲחֵרֶיךָ: יִזְוָתָהּ סְנִינָה מִכִּסְּמִתָּהּ
 הַשְׂבָּתָהּ לְמַעַן לְקַבְּלָהּ עַד
 עַלְמִין שָׁלֹם אָמַרְתָּ
 בְּלִבְךָ אֵינִי הַפִּיף הַמַּלְאָךְ אֶמְלֹךְ
 הַיְקִימְךָ אוֹתְכֶיךָ בְּעַלְמָה
 הַדָּוָן וְאִסּוּר דִּין יִהְיֶה
 בְּעַלְמָה רָאִתִּי בְּקִרְבְּךָ
 כִּבְּאַתְבוֹנוֹתַי בְּדָן דָּא רְשִׁיעִינָא לְשַׁלְּוִן אֶלְקָהּ אֲתָפַר וְהִקְבְּחוּ לִי וְלִי מְשֹׁבִים: כִּדְבַר
 יֵצֵא בִישָׁא יְהִיךְ יָדָךְ בְּרָבָן הוֹרְתָהּ וְהַשְׂבָּב לִיה וּמוֹקֵר לִי יָדִי יַעֲרִי אוֹרְתָהּ בִישָׁא אֲחֵמִי לִיה
 רַשִׁי

נבְלָא: כְּתִיבֵב פִּאחִיךְ תַּמְלִיל פְּרֻבֹּתָא בְּבַר אִפּוּךְ תִּשְׁוִי דִפְיָא: כֵּא אִפְּלוֹן עוֹבְדִין בִּישָׁן
 רַשִׁי
 (יש) ותרץ עמו. נמלים נלגם עמו: (יש) תצמיד. נמוטש לניס: בבן אמן. שמו לך דין
 מרמה. מניל אלן רמיה לגבי רעה. מלמד. רעה עמו. שלטו יונק עמן: דופי. לגבי גלמי
 אגוסטוליס לנטינו, כמו זמיר עמל (נמוטש יע טו):

את דברי התורה הנזכרת בברית. השא לכב על פיך
 לדבר בהם מן השפה ולחק. ובלא לב תדבר:
 (יש) ואתה. הלא בלב אחר שונא המוסר, והשלכת
 דברי אחר גוף כדרך משליך האדם דבר אשר לא
 יחפץ לראותו: (יש) ותרץ עמו. להתחבר אליו: חלך. בודת חלך ללכת עם נגאנים: (יש) ברעה. לדבר הרע
 בעיני ה': תצמיד. תחבר עם המרמה, כי לא נפירה זממה מלשונך: (יש) תשב. כאשר תשב בין אנשים חזרי
 דופי אף באחך, ואפילו בכך אמך שהוא רדא אחיך: (יש) תצמיד. מלהפער לך על כל אלה, ולזה תדמה
 רַשִׁי

שומרים: (יש) ואתה. המוסר שיסרוך להיטיב:
 (יש) אמן ותרך. כמו רצוא ושוב. והיו שנים שריטים.
 או מלשון רצון וחרצה להתחבר עמו: (יש) פיך. לדבר
 רַשִׁי

(יש) מוסר. הוא המצות שבין אדם לחבירו: דברי. הדי
 שאר מצות: (יש) ותרך. כמו וחרצה, ענין רצון. בלומר
 רצונית ליקיות יד עמו: (יש) ברעה. לדבר רעות על
 בני אדם. ואמר שלחת כאלו חתרה אותו מלדבר
 רעות. גם זה מתעבירות שבמחר שמדבר בכינוי רע
 מבני אדם או מאדם אחר כסתר: תצמיד כרמיה.
 רַשִׁי

לספר חוקי. אמר לו הקב"ה לוחא הרשע מה לך לספר
 חוקי. בשאהה מנע לפרשת מוצאים ופרשת מספרי לשון
 הרע מה אתה דורש בהם. וישא בריתי עלי פיך. אמר ר'
 אמי: אין תורתו של דואא אלא משפה ולחן. (סנהדרין
 קי:)
 (כ) תשב באחך ודבר וגו'. תנו רבנן: והנפש אשר
 תעשה ביד רמה זה משנה בן חזקיה שרדיה יושב ודרש
 בהגדת של דופי. אמר ובי לא היה לו למשה לכתוב
 אלא ואתה ליטן תמע. ותמע יורה פלג לאליפו. וילך
 ארוכן כימי עזרי מיטני זרמא ודראים כשדו. יצאה בת
 קול ואמרה לי, תשב באחך חרבי בכך אמן חתן דופי,
 ולא יכלו אחי לעמוד בתוכחותי, כשיבאו הקב"ה לדון עם
 רַשִׁי

וְעַלְמָה רָאִתִּי בְּקִרְבְּךָ
 הַיְקִימְךָ אוֹתְכֶיךָ בְּעַלְמָה
 הַדָּוָן וְאִסּוּר דִּין יִהְיֶה
 רַשִׁי

האלו, ועיניו מיתלות שנווא אל המקום אשר נוכל לקיימם, והוי כמו חישוב לעשות מצוה ונאם מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ונציטת וכו', והשי"ת משלם שכר על מחשבותיו אם אנו מצפים ומיילים המיד שנוכל לקיים כל המצוה בשלימות. וי"ש המדרש אמרו בני ישראל אני ישנה מן המצוה בללות כי הרבה מצוה אין ביכולתנו לקיימם, אבל לבי ער ומשתוקק לקיים אותם, וה מודעה לפני הוי"ע מחשבות יתי"ש ועדי"ן נתן השי"ת לנו התורה במדבר וגם שלא היה אפשר לקיים שם כל התורה בכל זאת כיון שנתנו לב לקיימם וקבלו על עצמם לעשות את כל דברי התורה היה חשוב לפני יתי"ש כאלו קיימנו כל המצות:

וז"ל כונה הקרא זכור תורת משה, האחרון שבנביאים מזהיר את ישראל שיקיימו את התורה לעולם אפילו כשיחזי בלולת ואף שיא"א לקיימה בפועל, לכן אמר "זכור" תורת משה, שיש תועלת ורצון לפני ד' גם בזכרון לבד אם לא תוכלו לקיימה במעשה. והראיה על זה, אשר צויתו אותו בחוב, וגם ששם לא היה אפשר לעשות כל הכתוב בספר, מי"ש צויתו אותו שיקבלו אותה ומעלה עליו כאלו עשאו. והנה התורה נקראת על שם משה כי על יד קבלנו אותה והנה מסר נפשו עליה ולמדה את ישראל, והנה אמרו חז"ל [מנחם עקב מ' טו] אין המצוה נקראת אלא על שם שגומרה, ולכן אמר משה שמא כשימות הקרא התורה על שם אחר, הוא יהושע שהכניסם לארץ, כי רק שם היה להם באפשר לקיים את כל התורה, ואמר לו ד' לא תקרא אלא על שמו, כי ע"י שלמד משה את התורה עם ישראל והם נתנו לב לקיימה הוי"ע כאלו קיימו באמת את כל התורה ע"י משה רבנו ע"ה. ולכן מביא הקרא זכור תורת משה אשר צויתו אותו בחוב, ומשם משמע דגם הרצון

פסחים [ט"ז] באריכות כן עיי"ש, והענין נכון ומבואר: **אף יתהלץ העם בהכמתו וכו' אם בואת יתהלץ המהלץ השבץ וידעו אתו וכו' כי בא"ה הפצתי וכו', י"ל שאם האדם טובר כי הוא ועצם יוד עשה לו כל החיל הזה וכסיוכותיו הצליח ועשה פרי אז מקלקל מעשיו, העשיר יענה עונת והתכם יהיה חכם ולחמוס אותו, וכי כן במה ולמה לגזול ולחטוא הגבור והחכם, הלא רק לרע יתהלל העשיר הגבור והחכם, י"בעשירי", הוא לו, וי"ש אל יתהלל עשיר י"בעשירי", שתעשירות שלו הוא, וכן החכם והגבור, כי להרע הוא להם, רק יתהלל המהלל השכל וידע אותו כי באלה הפצתי נאום ה', וידעו אם יודע ומכיר כי באלה הפצתי, שמעלותיו על שאר בני אדם חפץ ה' הוא וכהשגותו באו לו, אם כן מבין ומכיר בודאי את כוונתו ולא יקלקל מעשיו ויהיה הכל לטוב בעיני ה', כ"ל:**

לשבת הגדול

בהשפלת שבת הגדול, וכדו תורת משה עבדי אשר צויתו אותו וכו'. במדרש נלקט רש"י ממק"צ אמר משה שמא תקרא התורה על שם אחר, אמר הקב"ה אין התורה נקראת אלא על שמו, שנאמר זכור תורת משה וכו', וצ"ע מה עלה על דעת משה שהתורה נקראת על שם אחר. והנה ידענו במדרש שהי"ש [ו"ט מ' טו] אני ישנה ולבי לרוב ער למצות, וי"ל כוונתו כי כמה בללות ולבי ער למצות, וי"ל כוונתו כי כמה וכמה מצות התורה החלום בארץ ואי אפשר לנו לקיימם בגלות, וע"י זה חסר לנו חלק גדול ממצות התורה, אבל בכל זאת אם אנו משתוקקים המיד לקיים מצות

שהיה כמתו וינצל מודה לה' על הטוב שגמלתו, כראמרו יד"ל [נחמ"ג ז'] ארבעה צדיקין להודות וכו', והנה הוא מודה רק על החצלה, אבל באמת צריך שיהיה לה' גם על שהיה כמתו, כי כל מה שעבדו החמא לטב עבדו כדו שישבו מודרכו הרעה או שיבא לו טובה לכותף, ואמרו יד"ל [שם פ"ג] כשם שמכרן על הטובה בשמחה כן מכרד על הרעה, ועי"ן וי"ל אמר רוד המלך ע"ה ומלס' לו, מן אכרבה ה' בכל עת, הכונה גם בעת צרה, ולכן המקריב תורה לא יקריב רק על החצלה, אלא גם על הצרה שהיה בו שהיה חולה או שהיה בשביה וכדצא בו, וי"ש זוכה תורה או שיהיה בשביה בני"ן כפול להודות שיכבד ה' בכפלים, כבוד אחר כבוד, על הרע ועל הטוב כי הכל לטב עבדו רחמנא:

ויש לפרש בזה טעם קרא ושם וידע אראנו בישיע אלקים, שאין לו מוכרן לכאורה, ומפדשים ונחוקים בפדושי. ולהלל נ"ל כי על הדוב אין אדם יודע מה טובה יש בזה שבא ליד סכנתו, רק שמאמין בה' שמאחר לא תצא הרעות, והכל לטוב לו, וצריך להאמין דבר זה ולהודות לה' ולברכו, ומי שעושה ככה מגלה ה' עיניו שבעיני יראה ובלבבו יכין אך נצמח מהרעה המדומה טובה אמיתית, ולזה שמכבד ה' על הרע לפום ראות עיניו שהיה רע, בזה עושה דרך כי יראה ה' בישועתו כי הרעה זו הטבה היא, וי"ש ושם דרך, בזה שכבדנו בכפלים שם לו דרך המוליכו שאראנו ע"י כך בישיע אלקים, שיראה שאלקים מרת הח"ן היא ישועתו, ועל דרך שאמרו יד"ל במסכת פסחים [ג' טז] לא כשהי"ז עולם הבא, בעולם הזה על הרעה מברך וכו' אבל לעוה"ב מברך הטוב והמטיב, כוונתם כי בעוה"ב יראה כל אדם כי הכל היה לטובתו מה שאינו מבין בעולם הזה, וכבר כי בל"ה

ועוסק כפ"ו זו נחשב לו כאלו הקריב, כי מה לו לעשות עוה, ומחשבה שרועה להקריב חשבו לו לצדקה כאלו הקריב כ"ל, וע"ל עור דלכן גילה לנו התורה כפ"ו עולה שהעוסק כאלו הקריב כי דקא בעולה כן הוא, כי מסבא הא רחישב לעשות מצוה שייך וקא בעשיית מצוה שחישב לעשות שנתחשב כאלו עשה, אבל בשעשה עבירה וקרבנו מכפר עליו, והוא עבר עבירה בפועל אין ע"י מחשבה להקריב יכופר לו הא מי"מ לא הקריב וכמה יכופר, אלא בעולה דבאה על החזירי עבירה כראיאתו במדרש [נ"ט ג' טז] דכתב העולה על רוחכם היה לא תחיה, ולכן בעולה כשמתחשב נגד זה החזירי מצוה להקריב קרבן במקום שאי"א לו להקריב נחשב כאלו הקריב, וכל העוסק בפ"ו עולה ועושה האפשר הוחשב בלמודו שרועה להקריב כאלו הקריב, כ"ל מסבא:

אש המיד חוקר על המוצה לא תכבה. ראינו בשל"ה בשם הקי, ר"מ קרדווארא סגולה נפלאה להנצל מהחזיר עבירה שיאמר פסוק זה, וכוה נ"ל לפרש הקרא עצמו, כי מי שכלבו אש המיד חוקר לה', ולקיים מצותיו ה' עזר לו שינצל מ"מחשבתו זה מחשבת פיגול, ומי"ש שלא יכוא לעשות עבירה בפועל, כראמרו [פ"ט טז] מצוה מגינה ומצילת, וי"ש אש המיד חוקר על המכות, הוא בארם שהוא מוצה אותה, ומשם נוצר האדם הראשון כפירש"י בפירוש בראשית [ג' טז], על כן לא תכבה האש, והבא לטהר מסייעין אותו, והמקריב עצמו מלמטה מקדישין אותו מאש של מזבח שלמעלה, וק"ל:

7

מפרט המדרש

כדברי שו"תא מכה הוא
מכילתא דברי מכלילתא
משלח פ"ג כ"ג ס"ג
(ישעיהו) לחלק כ"ג ר"ג
ג. ריקני' ית' ה' תחומא
ישיב פ' כ"ג כ"ג כ"ג כ"ג
ז' ע"ע סוף כ"ג ית' כ"ג
ח' בשלח ולי' ית' כ"ג
י' חזר ח"ע קע"ג ויחזרו
ה' ע"ע אית' ה' ה' ה'
מכילתא בשלח פ"ג ר"ג
פ"א לחלק כ"ג ג. תחומא
כ"ג ית' כ"ג ס"ג

בוא וראה דרך הצדיקים במה שהם סורחים הם מתקנים
היו נפת טפסנה שפחותיהו פלה מפי הם לקדים מן
הקדוש פרוף הוא שפדבר שהוא מפה הוא מרפא שנאמר
(ימיה ל' יז) פי אעלה ארבה לך וממכותיהו ארפאך
ממכות שאני מפה אותך מהם אני מרפא אותך מפני מדע
פן מן הקדוש פרוף הוא צא ולמד ממנה שהורה למשה
דבר מר והשליו לפנים ונמקו הפנים שנאמר (שמות טו, כה)
ויורהו ה' עץ וישלך אל הפנים אי זה היה רפי נמן אומר
קדיניו היה רפי יהושע אומר של ערבה היה רפי אליעזר
המודעי אומר של זית היה מפל מקום עץ מר היה
והמתיק הפנים הפנים וכן משה לא קנטר אלא פ"א

בראשונה (ויפית) היא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב כאן: "או ישיר משה" כלשון "או"

וכאמר.
כא וראה — את — דרך הצדיקים — הטובה שכן — במה שהם סורחים — לחטוא
— הם מתקנים, באותה מטבע לשון, ובאותו דבר, הוי — אומר, זהו שאמר הכתוב הנדד כאן:
"נפת תטופנה שפחותיהו כלה, דעס וחכס תחת לשוני", תחת חטא לשון ברברי תרעומת יבוא
המתקן ברברי שיה ערכים ונעמים, ובאותה לשון עצמה, ממי הם למדים — בו ברבו עצמו
לחקן באותו דבר עצמו שבו היה החטא — מן הקב"ה, שבדבר שהוא מכה — בו ברבו עצמו
— הוא מרפא, כמו — שנאמר — בהבטחה ה' לישראל ביד נביאו, לעתיד: "כפי אעלה
אורכה לך, ומכותיהו ארפאך, נאום ה'", וכשהוא אומר "ארפאך" ידע אני שאת המכות ירפא,
ולא היה צריך לפי פשוט לחזיר כאן "מכות", ואם חזיר היה לו לומר "זאת מכותך" ואמר
"ומכותך", כלומר, מכות — אלה עצמן — שאני מכה אותך — עתה, לעתיד — מהם
— עצמן — אני — מנין תרופה, ובכן אני — מרפא אותך, מנין תדע — מן החורה עצמה,
כי — כן — יש ללמד — מן הקב"ה — בעצמו, צא — מפשטו של מקרא — ולמד —
בררשה — ממנה, שהיה כשהיו בני ישראל במרה, "ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים חסי"
(שמות טו, כג), שהורה — ה' — למשה דבר מר והשליו — אותו משה — למים, ונמתקן
המים, כמו — שנאמר — שם: "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים, וימתקו המים", ונחלקן
חמקינו בעץ זה — אי זה — עץ — היה (ע"י במסורת כאן, ויש דעות שונות ועוד מקורות רבים
לדעת זה, רבי נתן אומר: ירדינון — "הדמגן" (מסוף העיר ע"ד הרדופט) — היה, והוא עץ מר
מין איל תגול על שפת הנה שפרדיו ועליו מרים ביתו ערוב ע"ד הרדופט) — עץ — של
ביתו, רבי יהושע אומר: עץ — של ערבה היה, רבי אליעזר המודעי אומר: עץ — של
זית היה, וא"י שנאמר, לדברי חולם — מכל מקום עץ מר היה, והמתיק — העץ המר את
— המים המרים, שכן דרכו של הקב"ה, לרפא מר במר עצמו, ובכן הורה לו הקב"ה למשה את
דרכו זו (נחמיה כאן, כד, ע"יש), וכך — עשה — משה, והלך בדרכי ה', שהוא — לא קנטר —
לפי הקב"ה, במצרים — אלא ב"אז", שאמר לו: "ומאז באתי אל פתעה לדבר בשמן הרע לעם

מפרט המדרש

ג. כן אפר משה לפני
הקב"ה תחומא כאן
כ"ג ית' כ"ג ית' כ"ג
הא.

ג. דבר אחר: "או ישיר משה", האריך להקדים ולומר "או" (בכסוימני הקדומים), ויחס
בחיילה הרבר למשה עצמו, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב במשל השיר א"י הקב"ה
משבח את כנסת ישראל: "נפת תטופנה שפחותיהו כלה, דעס וחכס תחת לשוני", שכנסת ישראל
מטיפה בשפחותיה רברי אהבה ושבח להקב"ה מחוקים ונעמים כחלב ודבש, ואמר "תחת לשוני",
כלומר, גם אם חוטאת ואומרת כלשונה דברים שלא כהוגן לפני הקב"ה היא מתקנת עצמה ואומרת
תחת כן (ח"י רד"ס), רברים ערכים וטובים, וכן על עצמו — אומר משה — לפני הקב"ה: רבון
העולמים, כמה שחטאתי לפניך — ואמתי לפניך דברי תרעומת — בו — באותו לשון —
אני מקלסך — ומתקן את עצמי בכך, וכאשר — אומר רבי לוי בר חייא: אמר לו — אותו
שמורה על המלך, ואמר המלך לזוכים (=לשר) שלו: נלך ונלחם בך, אמר לו — אותו
— דוכוס: אין אתה יכול — להכניעה, החויש המלך, והלך כלילה בעצמו — לאותה
מדינה, וכבשה — והכניעה, ידע דוכוס — מלך, והיני גבול גבורת המלך, והתחט על מה
שאמר בחיילה למלך, ולכן — עשה עטרה וטורה למלך, אמר לו — המלך: העטרה הזו
למה — עשית והבאת לי? אמר: בשביל שחטאתי בדבר — זה, ואמרת לך: "אין אתה
יכול", לכן בא אני לעטרך בעטרת כבוד על אותו דבר שיעלת: כן, אמר משה לפני הקב"ה:
יודע אני שחטאתי לפניך ב"אז", כמו — שנאמר — שאמר משה לפני הקב"ה אחרי שליחותו
הראשונה אל פרעה: "ומאז באתי אל פרעה ליבר נשפט היני עם הזה, וחצלא הפלת את עמי",
שאמר "או" שהוא לשון המורה על זמן מוגבל, "בעת הזאת", כלומר, הגם שבוטח אני בהבטחתך
יכולתך שלבסוף תנאל את עמך, מכל מקום מאותה שעה עד עתה הרע לעם הזה ועיינו לא הצלתו
מדתה ההיא עד עתה (ויפית), והוי — עתה, אומר משה, בראותי א"ך — טבעת אותו — את
פרעה, וחילו — לים, לכן אני משבחך ב"אז", באותה לשון שהתעמתי לפניך במצרים.
וכלומר, "או" בעת הזו הגעתי לכלל השכלה להכין נפלאותיהו ולשרור לך על נסוך, מה שלא השכלתי

שמות פו בשלח רב

אונקלוס

וְאָמְרוּ בְּמִסְפָּר נִשְׁבַח וְנוֹדָה אֶת־הַשְּׁמִירָה הַזֹּאת לִיהוָה וַיֵּאמְרוּ
 קֹדֶם יי אֶרֶץ אֲתָנָא עַל גְּתֻנְיָא
 וְנֹאמְרוּ דְרִפְהָ הֵיא סוּסְיָא וְרִבְבָה לְאָמֵר אֲשִׁירָה לִיהוָה לִיהוָה וַיֵּאמְרוּ
 נָא

רש"י

חשב כלבו שיטפה לה, אף כן יסיר, אמר לו לבו
 שיסיר, וכן עשה והאמרו לאמר אשירה לה, וכן
 צווישע כשראה כסו אמר לו לבו שדבר, וכן עשה
 (ויפסע יי) והאמר לעניו ישראל, וכן שרית בבאר
 שפחה כב (גשר כ"ח י"ג) או יסיר ישראל פירש אחריו
 עניו בחר עניו לה, או יבנה שלמה במה (מ"ח י"ח ז')

פירשו צו חכמו ישראל (ספד י"ט) שבקש לגנות ולא
 צנה, למדנו שח"ד על שם המחשבה לחמה, וכו'
 לישב פשוטו, אבל מדרשו אמרו ח"ל (מכילי - ספד'
 ט) מבאין רח לחיות המחסין מן החורב, וכן בבגן
 חוץ משל שלמה שפירשבו בקש לגנות ולא צנה, ואין
 לומר לוישב לשון ספר דברים הכתובים בלשון
 עתיד וכן מיד, כגון (וי"ח י"ג) ככה יעשה לוישב, על
 פי כי יחיו (גמ' י"ג), ויש אשר יהיה הטעם (פס', לפי
 שכן דבר הכוונה תמיד ויפול צו צין לשון עתיד וצין
 לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשיבת לויני יוכל
 לישבו בלשון ספר, כי גאה גאה (שמואלה על כל
 גרה) כחרוגו (מכילי), (דבר אחר ב"ה הכפל לומר
 עשה דבר שמי לשפר לבשר ידם לעשות כשרוא
 לא יכלו לדרוש שבשמי המחסין יבנה שלמה בנה
 נלחם בחצריו ומתנבז עניו מפילו מן הכוס, ובאין
 שמו נחמתי - ש"ה

רגיל אינו לעשות ככה, או על פי ייטו, תמיד היו חונים על פי ה': א'
 פי' הכפל מורה שהלשון עלה על השני ופאלו אמר גאה הגאונים, כמו אדוני האדונים (במ"ח), והכוונה שהחסן מתגלה
 על כל הנחמתי, והריב מתגלה על הסוס, ואמר שהק"ה גאה הגאונים שהלא סוס וריבנו רמה כ"ס (ר"ב), ויה גראה
 כי כשנסבה נלגס יראה הרוממות והאמונה ידו, או ירמו למלוא שמלוח לאומרה תמיד וקצבוה
 השלימה אז זכו לומר שירה ברוח הקודש. ואמרו
 יסיר לשון עתיד לזכר שאלו או שם הכתוב שיטעה ויאמר
 אדם ויאמר כי אז מיעט שאין שירה ז' ויולה
 לומר זלתי אז תלמד לומר יסיר שיטעה לשירה ז'
 גם לעמוד וכל כחא לשיר שירה ז' לפני ה' יש לאל אחד יי', כ"ס היוחס רצו, ומקומו יחד ועשו כן
 אור בדרך

צ"ה כי מיעוט הלל מיותר, והיה די לומר אז יסיר משם וני ישראל לשירה ז', שמינ יסיר מירשו שאלו שירה, גם התמל
 לשון רבים ויאמר, וסייג לשון יסיר לשירה. צ"ה ופי' הכתוב הוא פ"ה, או יסיר כשעלה ברעם לומר שירה, ויאמרו אז לוח

שמות יד פו בשלח

אונקלוס

מַת עַל־שֵׁפֶט הַיָּם: לֹא וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
 בְּמַצְרַיִם וַיֵּרָא: הָעַם אֶת־יְהוָה
 וַיֵּאמְנוּ בַיהוָה וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו: פ'
 מוֹרָא אֲזַי יִשְׂרָאֵל־מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

לקט בדרך

רש"י

עוד (צ"ח): ס' הנה פשוט הוא שאין לפרש כאן מינע
 יד כמשמעו מפני צ' טעמים, מלך שאין להאזין ידו של
 הקב"ה, והשני שהכתוב גמר אומר אשר עשה ה', הרי
 שלא אמר לך מה עשה, לזה מן האונקלוס
 והוסף מן דליה מינע "גבורת" מה שלא נכתב בכמו.
 וגמר מינע יד הגדולה כפשוטו יד רבנא, ומה שאמר
 הכתוב אשר עשה ה' מוסק על מינע "גבורת" הפסד,
 ולרש"י לא ינחא פיה, אלא אמר שכל פי פשוט נוכל לומר
 פירשו על יד הגדולה גבורה גדולה, ומה שאמר רש"י שעשה ידו של הקב"ה זה פירוש אמרו אשר עשה ה' ואינו מסר
 כלום (צ"ח): ס' כמו גבורה או כח או יכולת, כל זה באים לרוב מדרו ומשם הם נכונים, וכן רש"י שיכול לנחוץ ולעשות
 צו כעוב עניניו כמו עם ידו, וכבר אמרנו כמה פעמים שמתקום הלמד מענינו ואין מקום לעשות לא נמנע הכוונה מלמוד
 דרך מלאה ויפוי, ובאן ודאי שאין לעשות ויניל כלום הקודם: א' אמר שפעמים רבים אין מספר נמנע כדמיון הק'
 לשון עבד מתקום הוזה או עמיד מתקום הוזה או הוזה מתקום עמיד ועבר, ולא עלה על עט רציו לומר שנכח על שם
 המחשבה, גם ח"ל לא דרשו כס המיית הממש ודומיה, והעט א' מני דברים, או משום שדע המודבר נהג מיד כלל

אור החיים

חיים אחר הטבעי, ורבותיו ז"ל אמרו (מכילתא) הסתם היתה להם קודם צנתיים. ולפי מה
 כי ראו צנתיים, והודיעו צוה כי גם צנתיים מיתחם, שהוכחו צנתיים (מ"ב מ"ג) זאת חקק הפסח כי לא
 והטעם כדי שיכירו צהם ישראל צדוק חיים וחס קבלו עליהם מלחמת המלך אם כן לפילו יראה הטעם
 יראו שישראל וחסם צושה, ולפי זה היתה צוה לא היתה להם עד שראו היר הגדולה ויראו וגו',
 הכתוב על זה דרך וירא ישראל את מצרים ועל כל פנים צוהת צוהת הרוממות הכתוב מוצר'
 שהיתה יולאה שמתו על שפת הים, ותיבת מת מואמרו וירא ישראל את היר הגדולה ויראו וגו'.
 נקשרת עם אומרו על שפת הים ולא עם מינע ואמרו ויאמרו (מ"ב מ"ג) כי זה השלום האלוהי כהס"י:
 וירא (מ"ב):

ל'א וירא

הטעם את ה' יי' וירא שמה וגו' והדבר מוצן כי אז
 הרוממות, אבל יראה הטעם מן שוררו, אכן יכיון הכתוב להודיענו כחכמת המושג'.
 אור בדרך

למעט. פ'ה ופאלו אמר ראו אוחם שמתו על שפת הים, ואין הפי' ראו אוחם פגרים על שפת הים, ותיבת מת הוא פועל, ואין
 שם דבר. פ"ה ק"ל אחר המוסד הגונים נפסו ופלאות שראו עיניהם היו צנתיים היתה צוהת צנתיים, ולא צנתיים אהיה. צ'
 פי' נפל עליהם פחד כשלא ראו מקומו וגדולתו, ואין ז' יראת עונש כי לא עליהם היתה היר הגדולה, ולפי זה צ"ה למה כל המדובר
 כפסח א'. צ"ה ומה מידות אמר כל זה שהלמינו. צ"ה כי ע"ד שאין לאדם יראה הרוממות און אמונתו עליה, פסח
 שערות רש"י. צ"ה האין השניו לומר דברים כצנתיים מלאה.

ויתקיים כי ואמר "הא אתר
 מתיקו גימרי ותיקעתי על פתח:
 כי ויהי במעבר יקרי ואשווי:
 במערת פתח ואגין במימי
 עקר עד ראשעברי כי ואעתי ית
 דבתי יקרי ותקו ית דבתי
 וראיתי אתה ער-עברי:
 וראיתי אתה ער-עברי:
 וראיתי אתה ער-עברי:

לקט בדיר

(כא) הנה מקום אתי. כבר אשר אי מדבר עמך
 תמיד יש מקום מוכן ליה. לרוב שאפתוניק שם של
 חוק ומשם תראה מה שמראה זה פשוטו, ומדרכו
 (פס"ג - ביר סי"ט) על מקום שהשכינה שם מדבר
 ואומר המקום אתי ואינו אומר אני במקום,
 שהקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו. מקומו:
 (כז) בעבור כבודי. כשעבור לפניו. בבקרת
 הצורך. כמו (פס"ג פס"ד) העניו האנושי הכס מן הנה,
 ויקרה עורצו נגד (פס"ג פס"ד) אי קרתי וסתותי מוס
 (פס"ג פס"ד) גורח אתה להס. בקרת הצורך. כריית
 הנה: ושכותי כפי. מכלן שנתה רשות
 למתולתיה. לנצל והרומו והצח במימיו, כנוי
 הוא לדרך כבוד של מעלה. שאינו לרוב לשבח. כנוי
 עניו בקף ממש. (כז) והפירות את כפי. ואעתי ית
 דבתי יקרי (פס"ג). כשחלק* הכנה כצדויה
 מוכנה עניו ללכת משם ולהלך: וראית את
 אחריו. הרחכו קשר של חפילין (בכתי"ג):
 שמו פסוקים. יתן. יתן. יתן.
 נקטו לפגוע בו מה יוד אשה בנינו, כשרע אשר פנים ממש העגל (במ"ח). ור"ל רעיו מה שאין הפי לשק בעד משה של
 יראה, שאם אמר לו הקב"ה ופני לא יראו דעו של הביע (ב"ב): (ב) פי' אפילו אם לאמר דברה מורה לשון בני אדם
 גם כן דרך כבוד הוא לומר שהגין במלמרו, שאדם גדול ומכובד אין לרדו להגין על עמו או על אחרים בידו ממש, אלא
 דברי חכמים נחמם נחמטם: (ג) כן מרגמו אונקלוס וז"ל, ויפה מרגמו, הם ששיעו למרסם "כפי" זה מתיבם "כפי"

אור הדיוט

שהרי לא שלל אלא לנח היותו חי, והגם שהליקיס כוונתו יתברך הוא לנח כי חיות העולמות עומד
 מסתכלים בצורו יתברך אשר מוחסם לא ישיגו מה כשקם הכתובות אורו יתברך ויקומו הוא הארון חי
 ששלט משה מפני ה' אשר יוד אשה:
 בעולמותיה. והבר זה הוא מן הנחמט שיעול שום
 כג. וראית את אחריו וגו'. הכה צאל עניו לא יצדק להצניע אל אחרו יתברך לזה הכין ה' וינשה
 וקיוחסם אלוו פנים ואחרו, אלא מסוכה אשר דרך שם יציע והוא שיקרא אחריו
 אור בדיר

תקצת שמות לך תשא אונקלוס
 כפלתמוכי על-פניו וקראתי בשם יהוה
 לפניו ותנתי את-אשר אלקי והתחתי
 את-אשר ארתם: כי ואמר לא תוכל
 לראות אתה יתפיה, יתפיה הארם
 שכנותי אתי. לא יתפיה אגשא

לקט בדיר

פניו שפמתי וקלמתי כסס הי לפני: (מח) כי אלא הוא
 יתברך יחד ומימד כלמדות גמור ואלן שום פיקוד, ענמותו,
 שמו, מדמותו, ומעשיו הכל כמלכות השופר, וכפס ענמותו
 מי ויקם גלי ראשית וצלי מלכות כמו כן רחמי לא כלום,
 משל"כ זכות אבות (ר"ח): (מח) הולך להסוף זמתי, כי
 גלג זה אין לדברים פשוט ופשוט, אלא שם אלקי אמוך, דבר
 אלקי כי פעמים, ואלן אין לפרש כענין יתן כמחמתו להחמין
 שאם יש בו נחמתי יתן וישוף הקב"ה לתן לו, שזה לא שייך
 בדחמתי ומינה, שאם הוא מרוחם לא שייך עוד להסם זמתי,
 אלא ודמי לה להדגיש ולמעט, כי אמת הדבר שמונוי רחמי
 לא כלום, זה דוחק למה שמענו יתברך, אלא מזה אבקוליס
 ודמי שאינו נוהג בכל אדם, ואפילו אדם שנוהג בו ודמי
 שאינו בכל עת, ורש"י חולק ל' מפני שלא לה להמיר,
 אלא פשוט הוא שכן מנינה וכן רחמיים אינם לא בכל אדם ולא עם (רא"ם), ומראה, זה מה שאמרו ויל צדקת (ו')
 אם אשר ארון אפ"ש שאינו הגון וכן ומיכ"ש"ש אם אשר יתברך רחמי עניו, לשע"ה ואפ"ש שאינו כדאי עכ"ל. (מח) פי'
 איה כבר רחמי לך שמראה לך כבודי במחמתי לך אי אעניו כל טובי על פניו, אלא איני נותן ותי:

אור הדיוט

שפירשתי בפסוק (ו"ח) פנים אל פנים:
 וקראתי וגו' (י"ח) פירות אעניו מדותי ואקראם
 כל אחת בשמה לפניו, ואלויה' כי כל
 מדה תקרא בשמה ויכולם יקראו בשם כו"כ ב"ה
 ואין לך הודעה גדולה מזו שהכביר בשמיעות הארון
 כל מדותיו יתברך כל אחת תקרא בלשונו, ואומר
 ותמתי וגו' הודיעו כי אורו טעה הוא שנת רחמים
 ומנינה לשאלו מאלויו:
 כ. וראמר לא תוכל וגו' (י"ח) פירות לא שאני
 מונע הדבר ממך אלא לנח שאין כן
 רחמי שאמר מיתכה ישיג מה שלל השני אדם בשולם

אור בדיר

רל"ח) ומה מוקף מה, אלא יעני דומה שמינה לראיה. ר"ס) פירות ואם כן למה אמר בשם ה'. רמ"ח) הנה על פי שזאת
 הדיבור היה לו לומר אי אעניו כל וגו' אלא פני לא אעניו לפניו. ר"ב) ויהיה לו לומר לא יראני אדם מי. רמ"ג) ודעו
 מו"ל בשם ל' מה שלל אלה הקב"ה לקחם נפש דוד אדונינו יוס' מ' קודם זמנו, כדי שלא יספר קודם עבודתו שנתפיה. רמ"ד)

קצ מאור בשלח עינים

מאור בשלח עינים

יוס מימי כשנע קאים על מדת א', ויחי אור ציוס א' הוא מדת אהבה וכו' עיין בזכר ברשעים"ו, ואמר שלריך האדם לוכן מדותיו בכל יום, דהיינו ציוס א' מדת אהבה, ציוס ב' מדת יראה וכן כולם, יראה על מדותיו לחקם כאמור בכל יום מדת א' ביותה, ואם לא די לו יקום על המדה עד שיצטרכה, ואמר מורי שהוא נבג קד בתחילה, שכיב מפנה לצו מלמודו מכל עסקיו לעיין שעה או ב' שעות בכל יום צמדה א', עד שיצטרכה אלנו לגולה גמורה, ובשנת כל חוספת קדושה בכל אדם לפי מדותיו, וכל אדם היראה לעבוד את ה' מרגיש צממו בכל ערב שעת כשפא להפגל מחשורו צו חשק יורה, לריך לחזור ולהשג

עס על המדות צדדור ולשום כל חיותו צדדור שלא ישאר שום מדת לחון, ולפעמים אינו יכול לעשות כן ממדת שכיב מקושר כל ימי השנע בעסקיו, וכו' חטו צמדר וגו', עיר מושב וגו' הוא לשון הכפורי, החקקה הוא ילעקו וגו', נעקב הוא צלה דבור לה' שירחם עליו לעצרכו והבא ליעבר וכו', ומחמת שגא למדת רחמנות וכל עיקרו הוא לעבודתו ות', אזי נפרדן ממנו השכיב, כי אין קטרוג מחמר שגא למדת רחמנות ולמדת און, כי לא לעלמו הוא מבקש רק להשי', כל אורכל החשב נפש, הוא לפעמים אינו טועס טעס ותעמוג מעבודתו כחולב שאוכל ואינו טועס טעס, אזי גיב החקקה וילעקו גו', וכן יושבי חשך שהוא צמדות השכל, יורדי כיוס גו', קאי על אוחן שגס צמדריגה שכולכים צעלומות עליונים צמפלתם, ולפעמים צלח חיו פנייה או שום ניחן גבבות, אזי יעלו שמים ירדו חסומות חיו, אזי וילעקו גו'.

וזחו והיה ציוס השמי והכינו את אשר יצאה, כי השגת ימים הם הם הכנה לשגת כי צלח ו' ימים אי אפשר להיות שגת, ומעטס זה כהולך צמדדר מונה ו' ימים ועושה הו' שגת", וצלה כמיון אינו עושה והכו, והיה משנה על אשר ילקטו גו', משנה הוא לשון חזרה שיחזור על מה שלקט יום יום:

וזחו שאמר ר' אברהם ע"ה נגז"מ וכל קומה לפניך תשחוכי", כי המדות נקרא קומה שלימה, והכו וכל קומה דהיינו כל המדות, לפניך תשחוכי שכיניעס לעבודת הש"י לבד ולא לשום גרבו לחיות צמדימות:

וזחו

סימד הבעש"ט

מממת שלריך לוכך ענמו יומר ויחזר צנת ככוא, ושס חכרו ד' שלריכיס להכרות, והכו' חטו צמדדר הוא לשון דבור, שפגפג להתפלל הוא חוטב צמדדר ואינו יכול להצוא מדותיו כולן צמדדר, כי לריך לצוא

ומורי הים מרגלם צמפומה לקרות זה חולין שנעטע על טכרת הקודש"א, כי אפילו צדד צמרה חול ישנה על טכרת הקודש, כי צכל דבר יש חורה, למשל

גו. דף לא ע"א. גז. שבת סט ע"ב. גח. יומא לח ע"ב. בא לטרה מסייעין אותו. גט. בתפלת נשמת. ס. ע"י פרס להרמ"ק שער כ"ב ערך קמחה. סא. לשון השי"ס ע"י מסי חגיגה יט ע"ב, ועוד.

באפילה כמה חורה ודרכים יש צב וכמה דיונים צעלית יודים, וכן צממא ומחן, ואמר מורי שחיות צדדדים הם הם המהורה דיונים הם שיש צבס, ואוריותא וקצ"ה חר"ס, כי הכל יש לו אחיה צמחורה אפילו צריה קטנה:

באחדות עם כל ישראל ועם כל הצדיקים שיקשר מחשבתו ויכלול עמנו עמכם, לכן אומרים קודם כל מנהיג לשם יחוד קצ"ה ושיניחיהו בשם כל ישראל, ולפעמים חסורר צלדס חשק לעבוד עבודה חמה ולהתפלל, הוא מממת הצדיק שהוא מתפלל ומעלה דורה, וצלדד שלא יתק עמנו מהס צמחשבתו"ו והכו':

בשעה שקדומו ישראל נעשה לשמע יראה צת קול ואמרה מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין צו כ"א:

חמיד בשעת עבודה, ועולם העמוד נקרא לעמוד לצד צממלא, ושמיטה היא מלשון צינה כמחמר כי שומע יוסף', כי לולא זה שביו צריכיס לעמוד מקודם לא היה נחשב לעבודה כי היה חלוק כשאר החיות:

הנה נודע כי יש עולם התענוג עולם בנינה, וכשמדבר צדדדדים צמדוק ובתלבויות צמכה ויראה צל לו התענוג חל"כ, כי מתחלה לריך להעריח עלמו נעבודה שיהא הכפוררות והשוקה שלו, וכו' נקרא עולם כצ"ה, להא לומר כי הוא צל

וזחו שאמרו ישראל נעשה ושמת, להא לומר נעשה העבודה ונערה ואחר זה נצוה לעולם התענוג כדי שיכה חשב לעבודה, יראה צת קול ואמרה מי גילה רז זה כי לשון שמלאכי השרת כו', צממת הוא

סב. ע"י זוהר ח"ב צ ע"ב. סג. קדושין לט ע"ב. סד. ע"י שמרי"ל, כד. ישראל בעה"ז מי שהוא עושה מצות אינו יודע מתי שכן, אבל לעה"ב כשרואו מתי שכן של מצות הם המהים, שאין העולם כולו יכול לקבל את השבר וכו'. סה. אילי צ"ל בדבר. סז. ע"י לחון מ' אמר דף רמט ד"ה חזו חן, דו"ל, לזה ציין דוקא לכולל עצמו עם הצדיקים כמו באה"ד שיהיה זה ע"י התכלית, כי מי שנפרד מהצדיק איך יעלהו יע"ש.

א. שבת פח ע"א. ב. ע"י זוהר פ' וראו דף כו ע"ב, עלמא דאתי איתו בינה. וע"י זוהר ח"א דף קנד ע"א, אם הבנים שמחה ראו יובלא דכל חידו וכל חזרה וכלו רכלוהו עלמין ב"י תליין, (בבינה). ג. בראשית מב, כב.

ישראל על חטאתם
תורת ועד עקבת דאחי
ויתמר כל עמא אמן
הללויה: אשפחו בדם
" ארם שב ארם
קללם שוביה: כיקורן
פריקא רי' די פקיעון
מן די מעקאי:

ספר רמישי

לכן אהרן ליהרר פייטוב פיי לעולם חסדו: ז
כ' אמרן נאלי יחרר אשר נאלם מריצר:

לאיטו: (מס) פון דערשלים ועד דערשלים. פון ענמא קדין ועד ענמא דעמי (פיי 54 מיט): (ס) חרדין פיי:

פצודת דוד

בחוראה ברוד הי נתי: פון העולם מחלת העולם עד אמת הרב שהוא ברוד גדול הלל את הי, אומרם סוף העולם: ואמר כל דעם. רוצה לומר כל דעם אם את לא נדע איד ללל אתם הוריעם הללו הי: אשר לא ידעו לבר יענו ויאמר אמן, רוצה לומר (כ) יאמר נאלי הי, יאמר חורר נתי על אשר גאלם

אבן עזרא

הם הנכרים במזמור ומלה חרוד לה, אמר אות החל והוא מלה מליצית: (א) חרוד פיי: (כ) יאמר נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות

רד"ק

ופירש פון השלים ועד העולם. מזמן הראשון עד זמן האחרון כלומר כל הימים: (א) חרודו. המזמור הזה נאמר על ארבעה שיצאו מצוד לרעות, וצריכים לחודות להי, כי הוא מוציאם מצוד בצעקתם לו. הלוי מרבות ומי שהיה מבש בהם האחרים ויצא. ומי שהיה חולה ונחנסא, וחרוד היס. וזכר גם כן בזה המזמור הנזאל לפיכך קראם גאלי הי: פיר צר. שם כמ

פדרשי דר"ף

א (ב) חרוד פיי כי פיר ונתי, הוראה מקום שנגעו בו נסים שאמר הכתוב למעני למעני אנשה. למח למעני למעני כי לישראל, אמר ברוד שיעשה נסים לאבותיו במקום פנימים, אמר הקב"ה כשהיהם במצרים גאלתי אתם חתי, חרוד לה: כי טוב כי לעולם חסות: (פספת שמחה בלביל שמי שלא יחולל בנשים, אף באדם אינו עושה אלא למען שמי שואמר: וישעים למען שמך אמר דוד

פד"ק

אשר נאלם פיר צר. למח אשר גאלם מיר צר, זה החיל וכשביל שמו עשה, נקלס לחקיה חרוד לה: כי

ישראל על חטאתם
תורת ועד עקבת דאחי
ויתמר כל עמא אמן
הללויה: אשפחו בדם
" ארם שב ארם
קללם שוביה: כיקורן
פריקא רי' די פקיעון
מן די מעקאי:

פצודת דוד

בחוראה ברוד הי נתי: פון העולם מחלת העולם עד אמת הרב שהוא ברוד גדול הלל את הי, אומרם סוף העולם: ואמר כל דעם. רוצה לומר כל דעם אם את לא נדע איד ללל אתם הוריעם הללו הי: אשר לא ידעו לבר יענו ויאמר אמן, רוצה לומר (כ) יאמר נאלי הי, יאמר חורר נתי על אשר גאלם

אבן עזרא

הם הנכרים במזמור ומלה חרוד לה, אמר אות החל והוא מלה מליצית: (א) חרוד פיי: (כ) יאמר נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות

רד"ק

ופירש פון השלים ועד העולם. מזמן הראשון עד זמן האחרון כלומר כל הימים: (א) חרודו. המזמור הזה נאמר על ארבעה שיצאו מצוד לרעות, וצריכים לחודות להי, כי הוא מוציאם מצוד בצעקתם לו. הלוי מרבות ומי שהיה מבש בהם האחרים ויצא. ומי שהיה חולה ונחנסא, וחרוד היס. וזכר גם כן בזה המזמור הנזאל לפיכך קראם גאלי הי: פיר צר. שם כמ

פדרשי דר"ף

א (ב) חרוד פיי כי פיר ונתי, הוראה מקום שנגעו בו נסים שאמר הכתוב למעני למעני אנשה. למח למעני למעני כי לישראל, אמר ברוד שיעשה נסים לאבותיו במקום פנימים, אמר הקב"ה כשהיהם במצרים גאלתי אתם חתי, חרוד לה: כי טוב כי לעולם חסות: (פספת שמחה בלביל שמי שלא יחולל בנשים, אף באדם אינו עושה אלא למען שמי שואמר: וישעים למען שמך אמר דוד

פד"ק

אשר נאלם פיר צר. למח אשר גאלם מיר צר, זה החיל וכשביל שמו עשה, נקלס לחקיה חרוד לה: כי

ישראל על חטאתם
תורת ועד עקבת דאחי
ויתמר כל עמא אמן
הללויה: אשפחו בדם
" ארם שב ארם
קללם שוביה: כיקורן
פריקא רי' די פקיעון
מן די מעקאי:

ספר רמישי

לכן אהרן ליהרר פייטוב פיי לעולם חסדו: ז
כ' אמרן נאלי יחרר אשר נאלם מריצר:

לאיטו: (מס) פון דערשלים ועד דערשלים. פון ענמא קדין ועד ענמא דעמי (פיי 54 מיט): (ס) חרדין פיי:

פצודת דוד

בחוראה ברוד הי נתי: פון העולם מחלת העולם עד אמת הרב שהוא ברוד גדול הלל את הי, אומרם סוף העולם: ואמר כל דעם. רוצה לומר כל דעם אם את לא נדע איד ללל אתם הוריעם הללו הי: אשר לא ידעו לבר יענו ויאמר אמן, רוצה לומר (כ) יאמר נאלי הי, יאמר חורר נתי על אשר גאלם

אבן עזרא

הם הנכרים במזמור ומלה חרוד לה, אמר אות החל והוא מלה מליצית: (א) חרוד פיי: (כ) יאמר נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות נאלי הי, אמר חכמים ויל ארבעה צדיקן לחודות

רד"ק

ופירש פון השלים ועד העולם. מזמן הראשון עד זמן האחרון כלומר כל הימים: (א) חרודו. המזמור הזה נאמר על ארבעה שיצאו מצוד לרעות, וצריכים לחודות להי, כי הוא מוציאם מצוד בצעקתם לו. הלוי מרבות ומי שהיה מבש בהם האחרים ויצא. ומי שהיה חולה ונחנסא, וחרוד היס. וזכר גם כן בזה המזמור הנזאל לפיכך קראם גאלי הי: פיר צר. שם כמ

פדרשי דר"ף

א (ב) חרוד פיי כי פיר ונתי, הוראה מקום שנגעו בו נסים שאמר הכתוב למעני למעני אנשה. למח למעני למעני כי לישראל, אמר ברוד שיעשה נסים לאבותיו במקום פנימים, אמר הקב"ה כשהיהם במצרים גאלתי אתם חתי, חרוד לה: כי טוב כי לעולם חסות: (פספת שמחה בלביל שמי שלא יחולל בנשים, אף באדם אינו עושה אלא למען שמי שואמר: וישעים למען שמך אמר דוד

פד"ק

אשר נאלם פיר צר. למח אשר גאלם מיר צר, זה החיל וכשביל שמו עשה, נקלס לחקיה חרוד לה: כי

תהלים קז

חגגים

לְהוֹן מַסְעֵיָהֶם וּמְסָרֵיָהֶם
 יִתְהוּוּ וְיִדְבְּקוּן פְּאוּרָה
 קִרְבָּנָם לַמִּזְבֵּחַ לִירֵמֹשָׁלַם
 קָרְבָּן דְּמִיָּתָבָה הַיהוּדִים
 גָּבֶם " מִסּוֹל חֲסִדִיהַ
 וּמִשְׁפַּעֲנָן פְּרָשְׁתִּיהַ לִבְנֵי
 יֵשׂוּעָה מֵאֹרִים אֲשֶׁנָּע
 נָפֶשׁ קִרְבָּנָה וְנַפְשָׁה
 וּבְרֹזֶל: אֵם פִּי־הַזָּמֵר וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל
 וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל
 וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל
 וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל

ומלמט: (ז) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט
 מצודת ציון

(ז) בצי צהם. בעת חס צל להם: מפסוקותיהם. הציל
 אותם מן מצוקת המיא: (ח) ויריבכם. נתן בלבת לדרך
 בדרך ישריה: (ט) ויריבכם. האנשים הם יירי לה: חסרן,
 וספור נפלאותיו. לבני אום לפרס: חס: (ט) כי
 חסרן נפלאותיו. לבני אום לפרס: חס: (ט) כי

החשב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

תהלים קז

חגגים

וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל
 וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל וְהַזָּמֵר אֲמִירֵי־אֶל

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

(ז) ויריבכם. הפך הענו: אף עיר מושב. כנגד העליון
 הכתוב למעלה עיר מושב לא מצאו: (ח) ויריבכם. ונתגס למיך יתו לה: (ח) יושבי חשב וצלמות. קף האמורים צמ
 הסוהר לניבם להמוט כשולמץ מיץ אקמריה: (ט) כי המרו אמרי אף. און פורענות זמט על האמט

הרכות פסח סימן תעה תעו

פז 173 באר הגולה

(לח) ואח"כ נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא לפי שאותה אכילה היתה (לט) בשעה שהיה פטור מכל המצות: ך' יאכל כחצי זית (ט) וחזר ואכל כחצי זית (מא) יצא ובלבד שלא ישהה (מב) בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת (קז) פרס: (מג) וע"ל סימן תרי"ג ס"ג: א"ך * קאין חיוב אכילת מצה (מז) אלא בלילה הראשון (יז) (מה) בלבד. הגה (מו) ונהגו לעשות שלש מלות של סדר מעשרון זכר ללחמי תודה ועושים בהם (מז) סימן לידע איזה ראשונה או שניה או שלישית ומניחים הראשונה עליונה והשנייה בחמלע והשלישית בתחתונה לכריכה ואם שניה לא עכב (קור בשם הרא"ש) ואוספין אותם ג"כ בסדר (כל זו ואבודרהס) ואם נשברה (מח) אחת מהן לוקחין אותה (יע) לשניה דבלאו הכי פורסין אותה (אגור). יואף בלילה הראשון (מט) יוצא בכזית. (ושעור כזית ע"ל סימן תפ"ו):

תעו מנהג אכילת צלי בליל פסח. ובו ב' סעיפים:

א מ"מקם (ח) שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלים מקום שנהגו (א) שלא לאכול אין אוכלין גזירה שמא יאמרו בשר פסח הוא יבובל מקום אסור לאכול (ב) שה צלוי (ג) כולו כאחד בלילה זה מפני

שערי תשובה

אינה פתחה מכזית ע"ש: (כש"פ) אכל כתיי וית כו'. וכתב בשו"ת ש"י ת"ב ס' י"ח שאם אין לו בליל פסח רק חצי זית מ"ס אין חייב לאכול כלל דאכילה בכזית מבטח כו' ע"ש וכ"כ בספר בני חיי ס' תפ"ה וכתב"כ הכי' בזה תשובת חכם אחד וגם הוא ז"ל האריך ודעתו דכמו לפנין איסורין ח"ש אסור מה"ט כמו כן לענין מצוה עכ"פ קלת מצוה איכא ועיין לקמן ס' תפ"ב מ"ש בזה:

(ח) שנהגו. עכ"ט ועיין בשו"ת בית יעקב ס' כ"ד דמתיר ג"כ ללא ואח"כ בשל"ו וע"ש בלילי קדר ובתי' כתב דאפי' בשל"ו ואח"כ ללא ללי קדר אכור משום מראית עין ע"ש וכ"כ מח"כ בשם תשובת כתי' וע"ש ש"י שכל דבר שבקדירה שיש בו מרק אע"פ שאמר כך מלמעק ולא נשאר לחלוטית של מרק אינו ללי אלא תכשיל ומוחר:

ואח"כ ביטלו מותר. אבל ביטלו ואח"כ ללא ללי קדר יש לאסור מ"א וכ"כ ה"י. אבל הפר"ח אוסר בין ללאו ואח"כ ביטלו בין

ביאור הלכה

כמה פוסקים דאין לחלק בהכי א"כ ה"ה במרור. ואפילו לתי' שהוא מיקל במרור מטעם שהוא מלתא דרבנן מ"מ ביו"ט שני שהוא ג"כ דרבנן מודה דאין להקל באכל מצוה ובכור שאינו מ"ס כי היכי דלא לולוגי ביה: * אין חיוב אכילת מצה וכו'. ופי' שאין לו מצוה לא י"א כיו"ט הוין לתחום פטור זה ועי' פסו"ס להביאו שרי ואפשר אף כשלא יבא לו כ"א אחר מלות [ממ"ג כתי' תע"ז]:

(מ) אלא ששהה באכילתו את הכזית יותר מכדי אכילת פרס אין מתערף יחד ואינו יונא: (מא) ינא. היינו (מא) בדיעבד אבל לכתחלה דריך לאכול כזית ביחד ולבלוע: (מב) בין אכילה לחברתה. הלשון אינו מדוקדק כ"כ לדריך שלא ישהה מחמת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס דזה אין נחשב בכלל אכילה: (מג) וע"ל סימן תרי"ג. היינו שיעור פרס: (מד) אלא בלילה הראשון. דכתיב בערב. תאכלו מצות אכל שאר כל הלילות וכל הימים אינו מוזהר אלא שלא לאכול חמץ ואף דמחוייב לאכול פת ביו"ט כדמוכח בס' קפ"ח (מז) יכול לזאת במצה עשירה דהיינו שנילושה בני פירות אבל לחם עוני אינו מחוייב מן התורה כ"א בלילה הראשון ומשום שפיקא דיומא חייב לידן אף בלילה שניה: (מה) בלבד. ובשם הגר"א כתבו דע"כ מצוה איכא לאכול מצה כל שבעה אלא שאינו חיוב: (מו) ונהגו לעשות וכו'. עיין בספר בית מאיר שמתקפק על המנהג ובכמה מקומות כהיום נשתקע המנהג: (מז) סימן. ואין לעשות (מנ) אוחיות להכירא שכשזכרין אותה הוי מוחק ביו"ט: (מח) אחת מהן. פי' אפילו אם (מד) השלישית נשברה ואם כן מקדימין עכשיו השלישית קודם לשניה מ"מ משום הקדמה למצוה א"ל לאפות אחרת: (מט) יונא בכזית. עיין בס"א ובמ"ב סק"ט:

(א) שלא לאכול וכו'. ובאלו ארצות (א) אין נוהגין לאכול ללי בשני הלילות ואפילו ללי קדר [פי' שנללה בקדירה בלא מים ושום משקה אלא מתכשל במוהל היונא ממנו] אע"פ שאינו דומה לליליית הפסח שהפסח שנללה בקדירה פסול אפי' יש לאוסרו מפני מראית העין שלא יעשו להחיר גם ללי אש ואפילו אם ביטלו מתחלה במים ואח"כ עשאו ללי קדר יש לאסור מטעם זה ומיהו לזורך חולה קנת יש להקל בזה (ב) ואם היה ללי ואח"כ בשל"ו מותר לכל: (ב) שה. בין שה כשבים (ג) או שה עוים: (ג) כולו כאחד

שער הציזון

(לה) כן מבוחר כרין וכס"מ: (לט) לאפוקי שומר אבידה [או משמר המת] אף דטוח ג"כ פטור או מכל המצות [ואפילו יכול לקיים שניהם אם צריך לערות אחר זה לדעת כמה פוסקים וכדלעיל כשימן ל"ה ע"ש] אם אכל אז מ"כ ינא ידי מוכתו דהוא א"ס אלא שאז לא חייבתו התורה מפני שהוא פוסק במצוה אחרת ומ"מ משתקיה א"ס ויכל אז לנכך ברכת אכילת מצוה אקב"ו וכו' כיון שהוא אז אינו מלווה ע"ז: (מ) כן משמע מסתימת הפוסקים וכן מוכח ביומא דף פ' ע"ב ברש"י ד"ה כזית ע"ש: (מא) כ"כ מ"א כסק"ד וכ"כ סע"ו כסקי"א: (מב) מ"א ושא"י: (מג) רמ"א בתשובה: (מד) אחרונים: (א) כולו פמ"א ושא"י: (ב) ע"א ועוד הדין אחרונים דלא כקרי"ח: (ג) פוסקים:

